

OB PRAZNOVANJU 1. MAJA

DELOVNO LJUDSTVO CELEGA SVETA PRAZNUJE V RAZLIČNIH OKOLISCI NAH IN V RAZLIČNIH ŽIVLJENJSKIH POGOJIH PRVI MAJ — PRAZNIK NAPREDNEGA DELAVSKEGA RAZREDA IN DELOVNEGA LJUDSTVA SPLOH. PRVI MAJ JE VEDNO BIL IN JE SE DANES SIMBOL SOCIALISTIČNIH HOTENJ DELOVNEGA ČLOVEKA ZA DOSEGO ČIM VEČJIH PRAVIC NEPOSREDNIH PROIZVAJALCEV PRI ODLOČANJU O RAZVOJU ČLOVEŠTVA, NARODOV IN LJUDSTEV ZA MIR IN ENAKOPRAVNOST NE OZIRAJE SE NA RASE IN KONTINENTE NA KATERIH ŽIVIJO.

Narodi in delovno ljudstvo Jugoslavije komaj osemindvajsetič praznujejo ta praznik, v vseh prejšnjih obdobjih je bilo praznovanje prepovedano. Kljub temu pa so ga delavski razred, napredna inteligenca in kmetje praznovali izven mestnih centrov in trgov, kamor nista upali posegati orožništvo in vojska. Praznovanje je bilo v srcih in željah tudi tistih, ki tega niso manifestirali navzven, pač pa so nestrpnost pričakovali, da se uresničijo cilji, ki sta jih zastavila KP in delovno ljudstvo Jugoslavije, kar smo dosegli in uresničili z revolucijo.

Prav na ta praznik pa se nehote spomnimo narodov in ljudstev, ki z orožjem v rokah bojujejo bitko za svoje nacionalne in socialne pravice, za svoj samostojni obstoj in pravičnejši socialni ter ekonomski položaj v svetu. V teh težkih trenutkih stojimo jugoslovanski narodi ob njihovi strani prav zato, ker se zavedamo kolikšen je bil naš krvni davek za našo svobodo in gospodarsko neodvisnost. Zavedamo pa se tudi, da smo tudi mi v naši osvobodilni borbi bili

deležni materialne in moralne pomoči naprednih narodov in ljudstev sveta.

Praznik dela in ustvarjalnost delovnega človeka ima za naše narode prav v današnjih časih še poseben pomen. Živimo v času, ko želimo speljati v življenje družbeno in gospodarsko reformo, prizadevamo se, da dosežemo družbeno in gospodarsko stabilnost, umirimo pretirano potrošnjo in nenehno naraščanje cen ter smo za postopno — usklajeno in ustaljeno rast družbenega in življenjskega standarda delovnega človeka.

*Iskrene čestitke
za praznik dela
1. MAJ*

Nežna blaginje obetajoča kal

Sočasno s temi prizadevanji dograjujemo naš notranji politični sistem, uveljavljamo že sprejeta ustavna dopolnila in se že pripravljamo na razprave o drugi fazi ustavnih sprememb.

Med tem časom je za nami drugi kongres samoupravljalcev Jugoslavije, druga konferenca Zveze komunistov Jugoslavije in druga konferenca Zveze sindikatov Jugoslavije, na katerih so sprejete pomembne odločitve za nadaljnji razvoj samoupravljanja in nakazane smernice za naš nadaljnji ekonomski in družbeni razvoj.

Do pred 28 leti so bile politične silnice delovnega ljudstva usmerjene v borbo za oblast, danes se usmerjamo na produktivnost, ekonomičnost in rentabilno delo, kar je in bo tudi vnaprej poglavitna naloga nas vseh. Le to je pot po kateri bomo dosegli in izpolnili pričakovanja delovnih ljudi in zaupanje v uspeh družbene in gospodarske reforme.

Vsi, delavci, kmetje in delovna inteligenca, ne smemo zadremati na že doseženih velikih delovnih uspehih na vseh področjih našega jugoslovanskega razvoja, ker še zdaleč nismo uresničili vseh zastavljenih ciljev. Pred nami stoje pomembne politične in gospodarske naloge. Zastavljene cilje in stališča, ki so bila sprejeta na najvišji ravni našega družbeno političnega življenja, je potrebno dosledno in sprotno uresničevati.

Resnost trenutka terja, da se prav vsi obrnemo k sebi ter zavzeto in z vso prizadevnostjo v okviru svojega delovnega področja ukrepamo, ne pa da čakamo in nergamo. Nič nam ne pomaga kritika, ki ni podprta s predlogi za izboljšave in ureditve. Živimo v samoupravnem sistemu, kjer moramo skupno iskati najboljše oblike za uspešnejši nadaljnji razvoj. Če hočemo bolje živeti, bomo pač morali bolj in bolje delati.

Naloge in prizadevanja mladih moramo še bolj povezati z ostalimi družbeno političnimi faktorji za uresničitev zastavljenih ciljev. Mladina se mora nenehno usposablјati in izobraževati v kadre, ki bodo sposobni nosilci sodobne tehnologije in novih družbenih odnosov.

Stabilizacija je skupna družbena naloga, ki zadeva vse na vseh ravneh, tako politično, kakor gospodarsko in samoupravno. Vsi smo jo sprejeli in za njeno uresničitev tudi odgovarjamo. Vsak naj zanjo prispeva svoj delež. To pa bomo dosegli le z boljšo in cenejšo proizvodnjo, manjšo potrošnjo in z varčevanjem. Vsa ta prizadevanja moramo začasno usmeriti v boj proti vsem antisocialističnim pojavom in težnjam za razbijanje naše jugoslovanske socialistične skupnosti. Vsi smo dolžni, da skrbimo za nadaljnji razvoj enotnosti, za razvoj progresivnega samoupravnega sistema in za krepitev položaja in vloge delavskega razreda.

S sodobno in demokratično ustavo, njenimi novimi dopolnitvami in z uresničitvijo načel temeljnih organizacij združenega dela so dane lepe možnosti sožitja delavcev in kmetov kooperantov. Približevanje zdravstveno varstvenih, pokojninskih in drugih samoupravnih pravic kmetov delavčevim ter usklajeno povezovanje industrijske in kmetijske proizvodnje, so porok, da nam bo Prvi maj v Sloveniji in Jugoslaviji v bodoče še prijetnejši.

Franc Ivančič

Letošnji poslovni cilji

Delavski svet podjetja je na 87. seji 8. aprila 1972 sprejel gospodarski načrt za to leto.

Ta načrt predvideva:

celotni dohodek (eksterni in med TOZD)	859.499.000 (30 % več)
dohodek	109.918.000 (25 % več)
osebni dohodki (v kalkilirani)	69.295.000 (21 % več)
dobiček	18.939.000 (33 % več)
čisti dobiček	15.090.000 (39 % več)
delovne ure z obravci	6.345.000 (6 % več)
posp. amortizacija in čisti dobiček	19 % več kot lani.

Predvideni načrt sloni na naslednjih predvidevanjih povečanja proizvodnje:

— hmelja za 39 % več, oz. za 13 % v primerjavi z 1969, ko je bila letina normalna; mleko za 16 % več; govedo za 9 % manj; piščanci za 6 % manj; sadje za 198 % več; meso za 17 % več; mesni izdelki za 57 % več; mleko za 4 % več; jogurt za 17 % več; močna krmila za 18 % več; brezalkoholne pijače za 25 % več; buldožerske ure za 11 % manj; ure mehanikov in kovinarjev za 22 % več.

Vse to bo dalo naslednja povečanja celotnega dohodka in storilnosti dela (po finančnih kazalnikih: bruto produkt na zaposlenega):

	celotni dohodek		dohodek		povečanje storilnosti dela
	1972	povečanje na 1971	1972	povečanje na 1971	
KŽ	59,0	19 %	31,5	35 %	21 %
KR	6,4	24 %	2,5	14 %	11 %
KŠ	55,7	32 %	5,4	11 %	14 %
SM	3,3	56 %	1,6	77 %	21 %
VR	9,1	16 %	3,7	33 %	30 %
KO	125,2	25 %	8,6	3 %	16 %
GO	1,0	—	0,7	17 %	— 2 %!
ME	212,4	18 %	17,9	39 %	22 %
ML	57,5	30 %	5,1	35 %	15 %
HM	120,8	40 %	3,1	19 %	14 %
VI	28,5	49 %	6,8	36 %	13 %
MK	31,1	16 %	1,6	— 5 %!	— 11 %!
ZH	8,9	12 %	1,6	— 30 %!	— 28 %!
SP	10,1	15 %	4,4	29 %	9 %
GS	14,2	43 %	2,9	4 %	17 %
HS	1,2	— 19 %!	0,4	—	— 14 %!
HP	2,2	69 %	1,9	73 %	—
SS	112,9	68 %	10,2	16 %	(16 %)

Te številke prikazujejo cilj, ki je dosegljiv, če bo letina normalna in če na tržišču ne bo večjih motenj kot so zdaj. Vsekakor pomeni ta cilj odgovorno nalogo za vse zaposlene. Še večja pa je ta odgovornost zato, ker je uresničevanje tega cilja pogoj, da z ustvarjenim dohodkom zagotovimo plače, ki jih bomo med letom izplačevali po novih obračunskih postavkah. Če teh poslovnih ciljev ne dosežemo, je lahko vprašljiva predvidena višina plač v letošnjem letu.

Zaradi tega morajo samoupravni organi na predlog vodstvenih delavcev v vsaki enoti:

1. analizirati dosedanje slabosti v poslovanju, organizaciji dela in izrabi zmogljivosti ter predvideti ukrepe, da se odpravijo pomanjkljivosti;
2. določiti vsaki enoti (širši in ožji) njene letošnje poslovne naloge;
3. določiti vsakemu vodstvenemu delavcu (1) odgovornost za izvedbo zastavljenih nalog in ukrepov na njegovem delovnem področju in (2) potrebna pooblastila in sredstva, da bo te naloge lahko izvedel;
4. razvijati pri delavcih — zlasti strokovnih — ustvarjalnost, iniciativnost in voljo za napredek v poslovanju in to tudi materialno spodbujati z nagradami za dosežke;
5. zagotoviti povsod, kjer je možno, nagrajevanje po uspehu dela:
  - s plačevanjem po učinku (fizične in finančne norme),
  - s premiranjem za kvaliteto dela in boljše poslovne dosežke (preseganje planiranih rezultatov),
  - s posebnim nagrajevanjem za poslovne pobude, predloge za izboljšave, za vestnost in prizadevnost pri delu.
- Pri določanju obračunskih postavk pa je dosledno treba upoštevati tudi uspešnost delavca in njegov odnos do izpolnjevanja delovnih nalog;
6. gospodarski načrt in ukrepe za njegovo izvedbo je treba obravnavati z vsemi delavci in to po proizvodnih ali celo obračunskih

enotah, da bo vsakemu jasna njegova naloga in naloga ožje organizacijske enote, ki v njej dela;

7. med letom je treba mesečno poročati in obravnavati s kolektivi izvrševanje proizvodnega načrta in to ne le delovne enote, ampak zlasti ožje organizacijske enote;

8. strokovne službe so dolžne preprosto in razumljivo pripraviti načrt in poročila o njegovem izvrševanju za vsako organizacijsko enoto. Potrebno je v delavnicah in skupnih prostorih izobesiti grafikone in na njih nazorno prikazati posamezne planske naloge in njih uresničevanje.

V. Križnik

Uspeli so družbeno politični seminarji v podjetju

V mesecu februarju je bil organiziran v okviru podjetja samostojni oddelek politične šole. V marcu pa 2 seminarja za člane samoupravnih organov, o čemer smo na kratko poročali že v tretji številki Hmeljarja. O uspehu politične šole je bilo že pisano, tokrat pa malo več o uspehu obeh seminarjev.

Na prvem seminarju je bilo 26 rednih obiskovalcev in 25 izrednih, ki so prišli poslušati predavanja tov. Novinška, direktorja Zavoda za gospodarsko planiranje, in inž. Marenka, sodelavca na Sekretariatu za kmetijstvo in gozdarstvo SRS. Na drugem seminarju pa je bilo 27 rednih slušateljev.

Na obeh seminarjih so bili v glavnem delavci podjetja s srednjo do visoke šolske izobrazbe.

Kvaliteta predavanj, ki so jih podajali predavatelji, so pritegnila slušatelje k sodelovanju v razpravi, ki je bila po vsakem predavanju, in v zaključni razpravi, kjer ni manjkalo vprašanj, ki zadevajo gospodarjenje, srednjeročni razvoj Slovenije, še posebej pa vprašanj, ki zadevajo slovensko kmetijstvo.

Da so seminarji uspeli, gre predvsem zasluga dobrim predavateljem z republike in vodilnim delavcem podjetja, saj so bile vse informacije in razlage podane iz prve roke. Tov. Novinšek in inž. Marenek sta obrazložila srednjeročni program splošnega razvoja Slovenije in slovenskega kmetijstva, tov. Kurovec je obrazložil pomen samoupravnega sporazumevanja o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, tov. Savinec je dokaj podrobno obrazložil pomen in vlogo TOZD v podjetju ter osnutek samoupravnega sporazuma; o kadrovski politiki in problemih kadrovanja v podjetju je govoril tov. Goršek, glavni direktor tov. Križnik pa je temeljito obrazložil poslovanje in organizacijo podjetja.

Javna anketa s številnimi vprašanji iz podanih obrazlag in zaključna razprava sta pokazali, da so taki seminarji in v tem času, ko želimo v samoupravljanju iti korak naprej, koristni in potrebni.

F. Ivančič

Poslovanje podjetja v letu 1971

Tržne razmere so bile za lansko poslovanje ugodne. Povpraševanje po naših pridelkih in izdelkih na tržišču je bilo večje, kot pa smo jih lahko pridelali ali izdelali. Brez dvoma ima pri tem levji delež izredno naraščajoča kupna moč prebivalstva, ki pa je v dobri meri posledica nenormalnega pojava, da zasluzki hitreje naraščajo kot delovna storilnost. Skratka, dobršen del povpraševanja povzroča inflacija s spremljajočimi pojavi.

Proizvodne razmere pa lansko leto niso bile ugodne. Pridelek hmelja, sadja in krme je bil zaradi suše in vročine katastrofalno nizek. Pa tudi v predelavi in oskrbi močnih krmil se je poznalo pomanjkanje surovin in neurejeni odnosi med cenami surovin in cenami izdelkov.

GIBANJE PROIZVODNJE

Hmelja smo pridelali 25 % manj, sadja 45 % manj. Več pa smo priredili živine za 53 %, od tega pitancev za 39 % več; mleka za 14 % več, piščancev za 24 %.

Lani smo začeli pridelovati pri nas doslej nepoznano zelenjavo — glavni radič — savinjski witloof.

Prodaja mesa doma in v izvozu se je povečala za 23 %, mesnih izdelkov za 12 %, proizvodnja klavnice pa za 23 %. Prodaja mleka je narasla za 10 %, jogurta za 24 %, smetane pa za 64 % in je že na gornji meji zmogljivosti mlekarne. V prodaji brezalkoholnih pijač

(Nadaljevanje na 3. strani)

(Nadaljevanje z 2. strani)

smo storili velik napredek, saj se je povečala za 83 %. Zastal in celo za 7 % zmanjšal pa se je obseg proizvodnje močnih krmil, kjer premajhne zmogljivosti že ovirajo povečanje proizvodnje glede na možnosti prodaje. Število toplih obrokov v gostinstvu se je povečalo za 9 % in je tudi že na zgornji meji zmogljivosti.

Prodaja hmelja se je zmanjšala za 13 % in nismo mogli kriti v celoti prodajnih obvez do inozemskih kupcev, za domači trg pa hmelja praktično sploh ni bilo na razpolago.

Obseg poslovanja Strojne postaje se je pri težki mehanizaciji zmanjšal za 5 %, v mehanični delavnici povečal za 6 %, v kovinski dejavnosti pa za 23 %.

Zelo uspešno se razvija tudi poslovanje centralnih komercialnih enot, katerih celotni dohodek se je povečal za 14 %, eksterna realizacija celo za 40 %.

Tudi varčevanje je pomemben kazalnik zaupanja delavcev in kmetov v podjetje. Lani smo začeli tudi izplačevati plače preko hranilnih knjižic.

Hranilne vloge so se lani povečale od 16.333.000 din na 19.904.000 din (za 22 %), stanje posojil pa se je povečalo za 96 %!

Naujspešnejše izpostave v povečevanju vlog so bile: Celje, Vojnik, Polzla, Gotovlje, Trnava, Zalec, Medlog, Imeno, Bistrica, Kozje, Rogaška Slatina in Pristava.

GIBANJE CELOTNEGA DOHODKA

V posameznih delovnih enotah in obratih ni čisto ustrezen kazalnik, ker nanj poleg naraščanja proizvodnje vpliva še naraščanje cen, vendar nam daje sliko. Naraščanje celotnega dohodka je veliko, vendar je 15 % od tega verjetno posledica povišanja cen.

Podatki kažejo na zadnja tri leta gibanje CD po enotah (v milijonih din) in stopnjo naraščanja CD (v %):

	Celotni dohodek (v milijonih novih din)			Stopnja naraščanja	
	1969	1970	1971	1970 1969	1971 1970
Kmetijstvo Zalec	40,1	43,1	49,7	8 %	15 %
Kmetijstvo Radlje	—	2,8	5,2	—	86 %
Kmetijstvo Šmarje	—	34,5	42,2	—	21 %
Sadjarstvo Mirošan	1,7	2,2	2,1	27 %	—5 %
Vrtnarstvo	4,4	5,6	7,9	26 %	41 %
Kooperacija	54,8	70,4	100,3	28 %	46 %
Gozdarstvo	0,8	0,9	1,0	14 %	11 %
Mesnine	93,9	123,8	180,7	32 %	51 %
Mleko	25,3	30,3	44,1	20 %	45 %
Hmezad	75,2	80,6	86,0	7 %	7 %
Vital	—	17,3	19,1	—	11 %
Mešalnica krmil	17,7	23,1	26,7	30 %	16 %
Združena hladilnica	—	7,8	8,0	—	3 %
Strojna postaja	5,7	6,9	8,8	20 %	27 %
Gostinstvo	6,7	9,0	9,9	33 %	10 %
Hišni sklad	1,2	1,2	1,5	—4 %	25 %
Hranilnica in posojilnica	—	0,8	1,3	—	63 %
Skupne službe	40,8	34,5	67,4	—15 %	96 %
Skupaj ves CD	372,4	494,7	662,0	33 %	34 %
Samo eksterni CD	316,9	393,1	537,7	23 %	37 %

DOSEŽKI POSLOVANJA

Kljub izpadu našega glavnega pridelka — hmelja, se poslovni dosežki niso lani poslabšali, nasprotno!

Primerjava zadnjih treh let nam daje tole sliko:

	(V milijonih novih din)			Indeks porasta	
	1969	1970	1971	1970 1969	1971 1970
1. Celotni dohodek (CD)	316,9	393,1	537,7	124	137
2. Porabljena sredstva	253,0	319,1	449,6	126	141
3. Dohodek	63,8	74,0	88,1	116	119
4. Drugi viri	—	0,1	—	—	—
5. Dohodek (DO) za delitev	63,8	74,1	88,1	116	119
6. Pogodbene obveznosti	9,6	12,8	13,0	133	102
7. Zakonske obveznosti	4,9	4,3	3,9	90	91
8. Osební dohodki (OD)	41,5	48,4	60,0	116	125
9. Delež drugih v dobičku	0,3	0,6	1,8	200	300
10. Skladi iz delitve	7,5	7,9	9,4	105	120

Stvarnejšo sliko našega poslovnega uspeha dobimo, če jo izrazimo z dobičkom (D) in upoštevamo tudi pospešeno amortizacijo (PAM):

11. Dobiček (D)	9,6	11,9	14,2	124	121
12. Posp. amortizacija (PAM)	1,1	6,9	9,3	625	135
13. Dohodek + PAM	64,9	81,0	97,4	125	120
14. Dobiček + PAM	10,7	18,8	23,5	176	125
15. Skladi + PAM	8,6	14,8	18,7	173	127
16. Povpr. število zaposlenih	1.895	2.336	2.256	123	97
17. DO + PAM na zaposlenega (v 000 din)	34,4	34,7	43,2	101	125
18. D + PAM na zaposlenega (v 000 din)	5,6	8,0	10,4	143	130
19. Skladi + PAM na 1 din OD	0,21	0,31	0,31	147	100
20. Povpr. mes. OD na zaposl.	927	1.148	1.452	125	126

Pri povečanju od 1969 na 1970 je treba upoštevati, da sta v 1970. l. začela poslovati v sklopu podjetja Kombinat Šmarje in Kmetijsko posestvo Radlje.

Celotni dohodek je bil lani za 37 % večji kot 1970. leta, toda še večji je porast stroškov, kar za 41 %, tako da je dohodek, ki ostane podjetju le za 19 % večji. Glavna postavka v stroških — poleg trg. blaga — so stroški materiala in ti so porasli kar za 88 %; stroški samih surovin pa celo za 123 %!

Delež dohodka v celotnem dohodku, ki je v prejšnjih dveh letih znašal okrog 19 %, je upadel na 16,5 %!

To pomeni, da so glavnino povečanja celotnega dohodka odnesli stroški, ki so še hitreje naraščali; delež kolektiva v celotnem dohodku se je pa znižal, tj. znesek se je povečal znatno manj kot pa stroški.

Osební dohodki so se lani znatno povečali, kar za 25 %, tako skupno kot povprečno na zaposlenega. Toda ne na škodo skladov: razmerje med osebnimi dohodki in skladi je ostalo nespremenjeno, kar kaže, da je bila pravilna naša politika delitve dohodka oz. dobička, ker nismo zanemarili naših razvojnih potreb. Porast naših skladov in PAM je celo nekaj večji kot porast osební dohodkov.

Grad Šenek je dobil novo kuliso v obliki lepe lesene kooperantske žičnice

Delež drugih v našem dohodku je močno narasel. To so predvsem prispevki občinam za razne družbene potrebe (okrog 1,2 milijona), ostalo pa je udeležba sopogodbjenikov v dobičku Združene hranilnice.

Število zaposlenih je nekaj manjše — za 3 %, kot prejšnje leto; to pove, da se je delovna storilnost povečala za okrog 10—15 %.

Akumulativnost našega poslovanja kaže tudi obrestovanje v naše poslovanje vloženi sredstev (razmerje med skladi s posp. amortizacijo in poprečno uporabljenimi obratnimi in osnovnimi sredstvi), ki se stalno povečuje:

1969 — 4,8 %

1970 — 6,5 %

1971 — 8,1 %

Značilen kazalnik je tudi — koliko sredstev za sklade ustvarimo na 1 din dohodkov (št. 20):

v 1969 smo z 1 din OD ustvarili le 0,21 din skladov,

v 1970 in 1971 pa že 0,31 din!

INVESTICIJE

V 1971 smo investirali v nova osnovna sredstva 21.111.000 din, kar je za 13 % manj kot prejšnje leto. Te naložbe smo financirali iz lastnih sredstev 54 %, ostalo pa iz posojil. Invest. posojil smo to leto dobili manj, kot prejšnje, to je tudi razlog nazadovanja obsega naložb lani.

Tudi lani je pretežni del sredstev (13.164.000 din) bil uporabljen za naložbe v kmetijstvo (22 % več kot prejšnje leto) in to v hmeljarstvu 9.503.000 din (3,7-krat več), za nove kmet. stroje 1.376.000 din, (Nadaljevanje na 4. strani)

(Nadaljevanje s 3. strani)

za prevedbo živine 1.059.000 din, za sadjarstvo 220.000 din, za vrtnarstvo 47.000 din in za nakup zemljišč 919.000 din; za dokončanje predelave mesa smo porabili 3.295.000 din, za tri nove trgovske lokale 485.000 din, (Kmet. preskrba Radlje, Mesnica Zagorje, Cvetličarna Žalec), za nova prevozna sredstva 1.220.000 din (10 kamionov, viličar, 4 prikolice, kombi), za dopolnitev elektronskega računalnika 601.000 din, ostala sredstva so bila porabljenja za manjše naložbe v enotah.

V hmeljarsstvu smo lani obnovili 130 ha hmolja, zgradili en namakalni sistem in nabavili 5 velikih obiralnih strojev.

OSNOVNA SREDSTVA

Lansko leto je bila izvršena uskladiitev knjižbe vrednosti osnovnih sredstev z dejansko (revalorizacija). Knjižna vrednost osnovnih sredstev se je povečala zaradi nakupa novih OS za 20.684.000 din, z revalorizacijo pa še za 103.610.000 din, tako da je znašala ob koncu leta 368.418.000 din.

Sredstva sklada stanovanjskih hiš so se povečala na 29.391.000 din. Lani je bil zgrajen stanovanjski blok v Žalcu v vrednosti 2.521.000 dinarjev.

OBRATNA SREDSTVA

Za 37 % večji finančni obseg poslovanja smo opravili le z 20 % večjimi obratnimi sredstvi in od tega le z 8 % večjimi kratkoročnimi obratnimi krediti, ostalo pa smo krili iz lastnih virov in dolgoročnih kreditov.

To kaže, da se je lani obračanje obratnih sredstev pospešilo in

Na polju za Ojstriško vasjo si kooperanti sami zakoličujejo novo skoraj 3 hektarsko žičnico. S teodolitom jim pomaga vodja oddelka za zemljišča Franc Bajda

to za 18 % v primerjavi s prejšnjim letom. To je gotovo lep napredek, toda ne še zadnja beseda.

Naše terjatve do kupcev so se povečale za 21 %; zaloge pa le za 13 %, kar pomeni, če upoštevamo dvig cen, da se dejansko niso povečale nič.

Pred nekaj leti je bil velik problem, da so bile naše terjatve do kupcev precej večje od naših obveznosti do dobaviteljev. Ta razlika je seveda angažirala naša obratna sredstva. Leta 1969 je bila ta razlika 30 milijonov, leta 1970 25 milijonov din, lani pa že 17 milijonov din. Razmerje med našimi obveznostmi in terjatvami se zožuje 1 : 2,5 — 1 : 1,7 — 1 : 1,3!

Finančnih težav, ki bi bistveno ovirale poslovanje, v lanskem letu nismo imeli.

Lani se je prvič znižal znesek neodplačanih bančnih dolgoročnih kreditov za osnovna sredstva v primerjavi z 1970. letom za 1,5 %.

Delež kratkoročnih bančnih kreditov v kratkoročnih virih poslovnih sredstev se je znižal od 47 % na 38 %, delež lastnih (trajnih) virov v dolgoročnih virih poslovnih sredstev se je povečal od 60 % na 66 %, k čemur je prispevala tudi revalorizacija osnovnih sredstev.

Kolikšno je pravzaprav premoženje podjetja? Kar veliko: 270 milijonov din. Premoženje predstavljajo sredstva naših skladov, in to:

	1970	1971
— poslovni sklad	141.248.000 din	223.443.000 din
— sklad stan. hiš	24.077.000 din	25.682.000 din
— rezervni sklad	11.693.000 din	14.290.000 din
— sklad skupne porabe	6.409.000 din	7.151.000 din
skupaj	183.427.000 din	270.566.000 din
povečanje z revalorizacijo		75.707.000 din
povečanje iz ustvarjenega dohodka v 1971. letu		11.432.000 din

SPLOŠNO

Sestav podjetja je ostal lani nespremenjen. Le spomladi smo na Dunaju ustanovili mešano družbo HMEZAD TRADE. V register gospodarskih organizacij pri okrožnem sodišču v Celju so bile vnešene nekatere spremembe: sprememba imena podjetja v »KOMBINAT HMEZAD« in imena Hranilno-kreditne službe v »HRANILNICA IN POSOJILNICA«; nove mesnice v Zagorju in Ljubljani, novo predstavništvo podjetja v Skopju, pripojitev prodajaln pijač v Mariboru, nova cvetličarna v Žalcu.

24. julija je bila proslava 10-letnice podjetja. Ob tej priložnosti je 674 delavcev, ki so v podjetju že 10 in več let, dobilo v spomin ročne ure. Povabljeni in pogoščeni pa so bili tudi upokojeanci podjetja.

Lani smo sprejeli tudi nov statut.

V podjetju deluje 19 temeljnih izvoljenih samoupravnih organov — svetov delovnih enot, obratov in delavski svet podjetja, v le-te je bilo marca izvoljeno 256 članov. V 4 delovnih enotah pa opravlja celotni kolektiv vse samoupravne funkcije.

Delavski svet podjetja ima po novem statutu 6 kolektivnih izvršilnih organov: odbore za poslovne zadeve, za splošne zadeve, za finančne zadeve, za splošni ljudski odpor in za kooperacijo ter komisijo za zaščito delovnih dolžnosti.

Sklep o regresih za dopuste je sprejet

Delavski svet podjetja je 8. aprila sprejel sklep o regresiranju dopustov v letu 1972. V sklepu je rečeno, da DE/O formirajo sredstva za regrese v višini 300 din na stalno zaposlenega delavca in za sezonske delavce, ki so preko leta zaposleni več kot 6 mesecev.

V sklepu je rečeno, da se regres za dopuste izplača upravičencem v gotovini vsakemu po 300 din, redno zaposlenim do 1. junija 1972, sezonskim delavcem pa pripadajoči del po prenehanju delovnega razmerja.

Iz sklepa je razvidno, da sredstva oblikujejo in razdeljujejo DE in obrati, njim je tudi prepuščena razdelitev. Na namensko razdeljena sredstva, tj. če delavec prejme to kot OD, se mora plačati družbeni prispevek v višini 16,22 %, če pa delavec prebije dopust v naših domovih in se ta sredstva prenakažejo na organizacije, ki domove upravljajo, ni potrebno plačevati družbenih obveznosti. V tem primeru se izkaže delavec, ko ureja dopustovanje v naših domovih z ustreznim potrdilom o višini regresa, in mu za ta znesek ni potrebno odšteti lastnega denarja. Organizacije, ki upravljajo lastne domove, obračunajo potrdilo s TOZD, mesečno ali konec letovalne sezone.

Ker je bilo o namenski porabi sredstev za rekreacijo s strani sindikata danih več variant in so o njih razpravljali organi družbenopolitičnih organizacij in kolektivi TOZD ter se odločili, kako naj se sredstva uporabijo, naj te odločitve tudi dejansko uresničijo.

Sklep DSP ne preprečuje namenske uporabe teh sredstev, niti ne prepoveduje povečanja teh zneskov, če ima TOZD na svojih skladih sredstva, ki jih lahko da za te namene.

Družbenopolitične organizacije podjetja zagovarjajo po vseh predloženih variantah regresivno, pred vsem pa namensko uporabo teh sredstev.

F. Ivančič

ZAPOSLENOST

V začetku leta je štela delovna skupnost našega podjetja 1907 članov, ob koncu leta pa 1983. Število zaposlenih se je znatneje povečalo v KR (za 8), VR (za 19), KO (za 37), ME (za 62), VI (za 26), SP (za 28); zmanjšalo pa v KŽ (za 13) in skupnih službah podjetja (za 83). Najštevilnejši je postal kolektiv Mesnin s 446 zaposlenimi ob koncu leta.

Kvalifikacijski sestav se ni izboljšal; nekaj več je delavcev z višjo (7) in srednjo šolsko izobrazbo (4) in kvalificiranih delavcev (27). Zmanjšalo se je kar precej število delavcev z interno kvalifikacijo (40) in polkvalificiranih (42); povečalo pa se je število nekvalificiranih (99), vajencev (9) in pripravnikov (15).

Med letom je prišlo v podjetje 548 delavcev (lani 370), odšlo pa 472 (lani 272); to kaže na še precejšnjo neustaljenost kolektiva.

Za izobraževanje delavcev in kmetov smo lani porabili 626.000 din (1970 — 536.000), od tega za štipendije 296.000 din.

Število delavcev, ki so si lani pridobili kvalifikacijo, ni veliko, le 19. To in pa število premalo kvalificiranih kaže, da je usposabljanje delavcev zastopljeno.

Izredno je študiralo 61 delavcev (9 na visokih, 30 na višjih in 22 na srednjih šolah). Med letom je zaključilo svoj študij 15 delavcev.

15 pripravnikov je bilo razporejenih na delo, 20 pa jih je še na stažu.

Število štipendistov se je povečalo na 84 (predlani 66); od tega 18 na visokih, 4 na višjih, 41 na srednjih in 21 na poklicnih šolah. V šoli za kmetovalce se šola 44 otrok kooperantov.

V. Križnik

STROKOVNI NASVETI in POGOVORI

TRAJNI KLOBASNI IZDELKI TVORIJO POMEMBEN DELEŽ PROIZVODNJE OBRATA MESNINE

PRED DOGRADITVIJO NOVE PREDELAVE JE BILO IZDELAVANJE TRAJNIH KLOBAS SKORAJ V POPOLNI ODVISNOSTI OD VREMENSKIH RAZMER IN LETNEGA ČASA. OBRAT ZA TAKO PROIZVODNJO NI IMEL NE PRIMERNIH PROSTOROV IN TUDI NE OPREME, DA BI LAHKO OSKRBOVAL TRŽIŠČE S TRAJNIMI IZDELKI SKOZI VSE LETO.

Pri gradnji nove predelave pa so dali precejšen poudarek tudi oddelku za izdelovanje trajnih klobas. Nastal je popolnoma nov proizvodni del, ki je ločen od ostale predelave. Ima lastno prekajevalnico, ki je prirejena prav za izdelavo trajnih izdelkov. Posrebna pridobitev pa so zorični

stare predelave te vrste izdelkov. Glavne značilnosti trajnih klobasnih izdelkov obrata Mesnine so naslednje:

GRAJSKA KLOBASA

Grajska klobasa je nov proizvod obrata Mesnine. Njena proiz-

Okusni izdelki Mesnin. Od leve: celjska trajna salama, grajska (salamin) in čajna klobasa ter nad njimi budjola

prostori. V njih so naprave za natančno uravnavanje temperature in vlage. S tem pa je odklonjena odvisnost te vrste proizvodnje od zunanjih vplivov. Nastali so pogoji za izdelovanje trajnih klobas visoke in nespremenljive kakovosti.

Tehnološka služba obrata je z uspehom izkoristila našete ugodne strani teh zmogljivosti. Uspelo ji je dvigniti kakovost trajnim klobasam in razširiti asortiman. Začeli so proizvajati nove trajne klobase, ki so zaradi kakovosti in svojstvenega okusa osvojile potrošnika. Posledica tega je, da sedanja enomesečna proizvodnja že presega enoletno proizvodnjo

vodna značilnost je, da hitro zori. Ima obliko salamina in je posebno prikladna za izlete.

Grajska klobasa ima značilen okus suhega, zrelega svinjskega mesa. Čuti se okus po česnu in popru. Da ima klobasa med jedjo bolj sočen okus, ji je dodana kvalitetna slanina. Njen okus je blag s prijetnim vonjem po začimbah in rahlo prekajenem mesu.

ČAJNA KLOBASA

Tudi to je nova klobasa iz celjskih Mesnin. Je klobasa vrhunske kakovosti. Proizvajajo jo v obliki parov v umetnem ovitku. Ima lepo rdečrjavno barvo, brez ples-

ni in rahlo nagubano ovojnico. Na prerezu je pri čajni klobasi droban mozaik, v katerega so lepo vključeni enakomerno drobni koščki svinjskega mesa, govedine in slanine.

Čajna klobasa ima žlahten okus po naravno fermentiranem mesu, ki se mu pridružuje okus po dodanih začimbah. Od začimb prevladujeta česen in črni poper. Ti dve začimbi data klobasi poln, rahlo pikanten okus.

BUDJOLA

Budjola je specialiteta, pripravljena iz svinjskega vratu brez kosti. Po suhem razsoljevanju v soli, ki ji dodajo značilne začimbe, nadevajo vrat v goveje kote, vse to pa v elastično mrežico. Tako pripravljene kose hladno dimijo, nato pa sušijo.

Budjola ima značilen prijeten okus svinjskega razsoljenega in suhega mesa. Zaradi specifičnih aromatičnih začimb, ki jih dodajo razsolu, se okus budjole loči od suhega svinjskega vratu. Ker je svinjski vrat, ki ga izdelajo v budjolo, pretkan s fino mastjo, daje tanka rezina budjo-

le v ustih zelo prijeten in sočen občutek. Budjola ima rahlo pikanten, sladkoben okus, ki se mu pridruži še rahel okus in vonj po dimu.

CELJSKA TRAJNA SALAMA

Izdelana je kot trajna salama po klasičnem postopku. Zaradi počasnega zorenja te klobase se na njenem ovitku naredijo žlahtne plesni, ki ji dajo značilen priokus. Celjska trajna salama ima na prerezu značilno rdečo barvo razsoljenega in zrelega mesa z vgrajenim mozaikom bele slanine.

Okus je pikanten, pridruži se mu še okus dodanih začimb. Sveže narezana salama ima prijetno aromo in daje občutek sočnosti, čeprav je salama suha in vsebuje zelo malo vlage.

Poleg opisanih klobas, ki tvorijo glavni delež proizvodnje trajnih izdelkov, izdelujejo v obratu Mesnine še *savinjsko in delikatno* klobaso ter *savinjski želodec*. Tudi potrošnja teh narašča, toda bolj počasi, kar je verjetno posledica premale informiranosti potrošnikov.

T. G.

ALI PRAV GNOJIMO?

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

V zadnji številki smo pisali o količinah porabljenih gnojil, o računanju čistih hranil iz gnojil ter o drugih vprašanih gnojenj. Ugotovili smo, da je razmerje med posameznimi hranili zelo neugodno, se pravi, da gnojimo nepravilno.

Takšno stanje lahko bistveno popravimo, če bomo bolj spoznali lastnosti posameznih gnojil, ki jih danes dobimo na trgu.

Vsa umetna gnojila razdelimo na dve veliki skupini: enostavna ali posamična in sestavljena ali kombinirana gnojila. Enostavna so tista gnojila, ki vsebujejo le po eno izmed glavnih hranil: dušik, fosfor ali kalij. Mešana in kompleksna gnojila pa vsebujejo običajno vsa tri hranila. Mešana gnojila predstavljajo le mešanico enostavnih gnojil, kompleksna pa so kemična spojina vseh treh hranil. To pomeni, da vsebuje vsako zrnce popolnoma enako razmerje med dušikom, fosforjem in kalijem.

Na kratko si oglejmo posamezna gnojila, najprej enostavna, nato pa še kombinirana.

Med dušičnimi gnojili imamo trenutno na razpolago le KAN — apnenčev amonijev nitrat in sečnino ali ureo. KAN je pri nas najbolj razširjeno gnojilo. Včasih smo ga poznali pod imenom nitromonkal, vseboval je 20,5% dušika, sedaj pa delajo tovarne v glavnem KAN s 25% dušika. KAN iz Kutine ima poleg dušika še okoli 20% apnenca in dolomita. Zelo važna lastnost KAN je v tem, da vsebuje dušik v dveh oblikah: polovica je počasi delujoča amonija, polovica pa je hitro delujoča nitrata. Amonijačni del dušika se veže v tla in se s pomočjo mikroorganizmov počasi spreminja v nitrat, ki ga lahko izkoriščajo

rastline. Nitratna oblika je rastlinam takoj dostopna, je pa tudi bolj podvržena izpiranju, KAN uporabljamo predvsem ob pomladanski setvi in za dognojevanje.

Sečnina ali urea je dušično gnojilo, ki ga poznamo še zelo kratek čas. Vsebuje 46% dušika, se pravi, da je skoraj enkrat bolj koncentrirano gnojilo kot KAN. Dušik v urei je v amidni obliki in ga lahko rastline koristijo šele potem, ko se v zemlji spremeni preko amonija v nitrat. Zaradi tega procesa je delovanje uree malo počasnejše kot pri KAN. Načini uporabe uree so zelo različni. Če jo trosimo v trdnem stanju, jo je potrebno zadelati v zemljo z oranjem, branjem ali okopavanjem, v nasprotnem primeru nam del dušika izhlapi v prah.

Sečnino lahko raztopimo tudi v vodi in s to raztopino škropimo ali namakamo tla. To delo lahko opravimo tudi obenem s škropljenjem proti plevelom. Rastline pa lahko tudi gnojimo skozi liste, vendar lahko v tem primeru uporabimo le manjše količine uree, ker večina gnojenih rastlin ne prenese večjih koncentracij.

Poleg opisanih dveh gnojil poznamo še nekaj dušičnih gnojil, ki jih pa skoraj ni več dobiti.

Apneni dušik vsebuje 20% dušika in okoli 60% apna. Poleg njegovega gnojilnega učinka moramo omeniti še njegovo delovanje pri razkisanju in razkuževanju zemlje ter njegovo herbicidno delovanje, če ga uporabimo ob primernem času. Tisti, ki so znali apneni dušik pravilno uporabljati, ga sedaj prav gotovo pogrešajo.

Včasih smo imeli na razpolago tudi naslednja gnojila: kalijev nitrat — norveški soliter, 15,5% (Nadaljevanje na 6. strani)

NOVE KRMNE MEŠANICE IZ MEŠALNICE MOČNIH KRMIL

Beljakovinski koncentrat so mešanice beljakovinskih surovin, mineralnih snovi in vitaminov. Najvažnejše je to, da beljakovinski koncentrat vsebuje iste sestavine kot kompletne krmne mešanice, manjkajo le žitarice, to je komponenta, ki je nosilec energije. Zato moramo ta krmila pred uporabo pomešati z določenim odstotkom žitaric in tako si sami lahko doma naredimo krmno mešanico, ki jo želimo. Beljakovinski koncentrat zlasti ustrezajo tistim proizvajalcem, ki si sami doma pridelajo žitarice (koruza). Če pri mešanju krmil uporabljajo doma pridelano energijsko komponento (koruzo), je cena njihove močne krme znatno nižja od kupljene. Seveda pa je cena krmil čisto drugačna, če kupujemo tudi žitarice. To se nam ne izplača, ker je potem cena tako izdelanega krmila višja od že narejene kompletne krmne mešanice.

V naši mešalnici močnih krmil proizvajamo naslednje beljakovinske koncentrate:

K-super je beljakovinski koncentrat namenjen za govedo (krave molznice). Kot smo že povedali, služi kot dopolnilo žitaricam, in sicer pri pitanju goveda ali kot dodatek kravam molznicam pri zimskem krmiljenju. Za krave zmešamo K-super, ki vsebuje 30 % surovih beljakovin s koruzo v razmerju 45:65 (45 kg K-superja in 65 kg koruze) in dobimo krmilo za krave molznice, ki ga pokladamo kot dopolnilo osnovnemu obroku (seno, silaža) pri zimskem krmiljenju. En kilogram tako pro-

izvedenega krmila zadostuje za proizvodnjo 2,5 l mleka. Ko pa začnemo kravam pokladati zeleno krmo, si močno krmo zmešamo v razmerju 20:80 (20 kg K-superja in 80 kg koruze).

Isti beljakovinski koncentrat pa lahko služi tudi pri pitanju goveda. Razmerje mešanja z žitaricami je pri pitanju od 3—6 mes. starosti 40:60 (40 kg K-superja in 60 kg koruze), pri starejših pitancih nad 6 mesecev pa 25:75 (25 kg K-superja in 75 kg koruze).

Pu-super je beljakovinski koncentrat za pujske do teže 25 kg. Pripominjamo, da je pri mešanju teh krmil treba obračati vso pozornost na to, da je koruza, oziroma koruzni drobljenec res zdrav in da ga s koncentratom res dobro premešamo. To je zlasti važno zato, ker koncentrat vsebuje v glavnem beljakovinske surovine živalskega porekla (ribja moka, mesna moka), ki lahko, če niso dobro premešane z žitaricami, povzročijo driske. Pujskom do teže 10 kg se poklada v razmerju 50:50 (50 % koruze: 50 % Pu-superja) s tem, da se nato razmerje oži in da pri 25 kg težki svinji pridemo na razmerje 75:25 (75 % koruze: 25 % Pu-superja).

Beljakovinski koncentrat vsebuje torej vse minerale in vitamine v taki višini, da pri mešanju z žitaricami dajo najugodnejši sestav tudi po teh komponentah. Pri kravah molznicah pa kljub temu priporočamo dodatek mineralnega koncentrata, o katerem smo govorili že v februaru števili Hmeljarja. Šoster inž. Majda

čejo nobenega drugega nadomestila. To pa je popolnoma zgrešeno. Zavedati se moramo, da je bodočnost gnojenja v kombiniranih gnojilih, zato se moramo nanje čimprej navaditi. V množici različnih kombinacij lahko vedno izberemo tako, ki nam bo zagotavljala učinkovito, hitro in poceni, predvsem za agrotehnično pravilno gnojenje.

Pri kalijevih gnojilih ločimo dve veliki skupini: kalijeve kloride in kalijeve sulfate. Kloridno gnojilo je kalijeva sol, ki vsebuje okoli 40 % kalija (K_2O) in je pri nas izmed kalijevih gnojil največ porabimo.

Od kalijevih sulfatov pa sta pomembna: kalijev sulfat s 50 % kalija (K_2O) in kalij — magnezijev sulfat s 26—30 % kalija. Ta gnojila se pri nas le redko dobijo.

Vsa kalijeva gnojila se po gnojenju takoj raztopijo in vežejo na zemljo. Zaradi hitre vezave, čas trošenja ne igra posebne vloge. Kot za fosforna, pa velja tudi za kalijeva gnojila, da delujejo bolje če jih zadelamo v zemljo. Pri gnojenju posameznih rastlin pa je potrebno še vedeti, katero gnojilo določena rastlina bolje prenaša. Za nekatere rastline je namreč primernejša kloridna oblika gnojil za druge pa sulfatna. Vendar o tem v prihodnji številki.

Poudarili smo že, da igrajo pri gnojenju vse večjo vlogo kombinirana gnojila. Cene teh gnojil so v vseh tovarnah več ali manj podobne, vendar pa jih morajo kupci različno plačevati. To pomeni, da igrajo pri cenah precejšnjo vlogo prevozni stroški, zato so gnojila za potrošnike, ki so bolj oddaljeni od tovarn, ki ta gnojila izdelujejo dražja, kot za tiste, ki so bližje. Če upoštevamo to dejstvo, pridejo pri nas v poštev predvsem mešana gnojila iz Ruš in kompleksna iz Kutine.

Mešana gnojila iz Ruš so v večini sestavljena iz amonsulfatov, superfosfata in 60 % kalijeve soli, le redko je fosfor v obliki mikrofosfa, oziroma kalij v sulfatni obliki. Tovarna v Rušah izdeluje sedemnajst različnih kombinacij gnojil. Med temi jih je nekaj, ki vsebujejo le fosfor in kalij in dve specialni mešanici za gnojenje sadovnjakov in vinogradov. Pri nas najbolj poznamo naslednje kombinacije NPK 4:14:11, 10:10:10, 8:8:8 in 5:15:20.

Tako širok izbor različnih kombinacij nam omogoča, da izberemo pravo gnojilo tako za posamezne rastline, kot tudi za zemljo z različno nasičenostjo s fosforom in kalijem.

Hranila iz mešanih gnojil ima-

jo praktično enako delovanje kot hranila iz enostavnejših gnojil. Le pri tistih, ki imajo fosfor v obliki mikrofosfa, se je pokazalo, da deluje granuliran mikrofosf nekoliko počasneje, kot če je v prahu.

Tudi tovarna INA v Kutini izdeluje celo vrsto kombiniranih gnojil. Dušik je v teh gnojilih v amonnitratni obliki, se pravi enaki, kot v KAN. Fosfor je citratno topen, to pomeni, da se topi približno tako kot v žlindri, le da je hitrost delovanja zaradi granulacije nekoliko manjša.

Da ne bomo naštevali vseh kombinacij si oglejmo le pri nas najbolj znane, ki jih lahko razdelimo po vrednosti posameznih hranil v tri skupine:

1. Gnojila z večjim deležem fosfora in kalija so

N:P:K = 9:18:18
7,5:23:15
8:16:22

2. Gnojila z dušikom, fosforom in kalijem v enakem razmerju:

N:P:K 12:12:12
14:14:14

3. Gnojila z večjim deležem dušika:

N:P:K 17:8:9

Prva skupina gnojil je primerna za uporabo pred osnovno obdelavo tal, lahko pa jih uspešno uporabimo tudi pred setvijo. Gnojila iz druge skupine so primerna za gnojenje med predsetveno obdelavo in ob setvi, dobre rezultate pa dajo tudi pri spomladanskem gnojenju čredinskih pašnikov.

Gnojila z večjim deležem dušika so primerna za gnojenje ob setvi in za dognovanje.

To je le grob pregled gnojil, ki so nam na razpolago. Ker pogostokrat ni na trgu vseh gnojil, moramo poznati širši izbor, da se lahko pravilno odločimo.

Preden zaključimo, moramo še enkrat poudariti, da mora biti gnojenje agrotehnično pravilno, rentabilno in enostavno. Rentabilnost gnojenja pa ni pogojena samo z vplivom gnojil na večji pridelek, ampak je odvisna tudi od stroškov gnojenja. Stroški gnojenja pa niso samo cene gnojil, ampak tudi vsi vzporedni izdatki (prevoz, prelaganje, skladiščenje in trošenje).

Zmanjšanje teh stroškov nam omogoča nabavo kombiniranih gnojil, ki so običajno koncentrirana in jih rabimo manjše količine. Kombinirana gnojila nam tudi omogočajo, da z enim ali dvojnimi trošenjem zadostimo celotne potrebe rastlin po hranilih. S tem pa zmanjšamo potrebo po delovni sili, ki nam jo v kmetijstvu močno primanjkuje.

S. L.

(Nadaljevanje s 5. strani)
dušika; natrijev nitrat — čilski soliter s 16 % dušika in amonsulfat z 20—21 % dušika. Razen KAN in sečnine, ki sta močnejše koncentrirana, izgubljajo tako dušik na gnojila na svojem pomenu, ker uporabljamo pri sodobnem gnojenju vse več kombiniranih gnojil, ki vsebujejo dušik v vseh potrebnih oblikah.

Med fosfornimi gnojili sta najbolj poznana thomasova fosfat žlindra in superfosfat. V zadnjem času pa imamo na razpolago še mikrofosf in pelofos.

Pri nas porabimo največ žlindre, ki vsebuje 15—16 % fosfora (P_2O_5) ter okoli 45 % apna. Tako široka uporaba žlindre je verjetno posledica tega, da jo lahko trosimo praktično na vsaki zemlji in skoraj ob vsakem času. Mnenje, da je treba žlindro za spomladansko setev trositi že jeseni, namreč ni popolnoma točno. Žlindro lahko trosimo od jeseni

do spomladi, pa bo delovanje kljub temu dobro.

Nasprotno našim razmeram porabijo v svetu največ superfosfata. Pri nas vsebuje 16, 17 ali 18 % P_2O_5 . Fosfor je vodotopen in hitro deluje. Hranilo pa kljub temu ni podvrženo izpiranju, ker se fosfor hitro veže na talne delce, od koder ga potem rastline črpajo za svojo rast. Superfosfat uporabljamo predvsem na nevtralnih in bazičnih tleh, ker ne vsebuje apna. Dobro pa deluje tudi na kislih tleh, vendar za taka tla raje izberemo pelofos ali mikrofosf, ker so fosfati v teh gnojilih cenejši kot v superfosfatu.

Čas uporabe tudi pri tem gnojilu ni ozko omejen, vendar je bolje, da ga trosimo tik pred setvijo, če so tla s fosforjem siromašna, pa je priporočljivo, da ga v zemljo zaorjemo.

Nekateri kmetje so se na žlindro in superfosfat tako navadili, da ob pomanjkanju teh gnojil no-

WOLF V SKOFJI VASI

Zaradi vsako leto bolj perečega vprašanja obiralcev hmelja se je v Skofji vasi odločilo 7 hmeljarjev za formiranje strojne skupnosti s ca. 8 ha hmeljišči. Obirali bodo na Wolfov obiralni stroj.

TUDI LETOS BODO PREVZEMALI SVEŽ HMELJ

Na področju PE Kooperacija Celje že nekaj let prevzemajo svež hmelj od kooperantov na sušilnici v Ljubečni in Skofji vasi. Zaradi pomanjkanja skladiščnih prostorov bodo letos dogradili dvoetažno skladišče pri sušilnici v Skofji vasi.

ADAPTACIJE IN NOVOGRADNJE

Tudi za adaptacije in novogradnje hlevov pri zasebnih kmetih je precejšnje zanimanje. Letos so celjske službe izdelale 5 ureditvenih načrtov — prijavljenih pa je še 16 kooperantov. Načrti so v glavnem za vzrejo govejih pitancev in krav. Letos je bilo sklenjenih mlečnih pogodb z 224 proizvajalci za preko 700.000 l mleka in ca. 500 kom. mlade pitane govedi.

ODKUP JAGODICEVJA

V kolikor ne bo pomladanskih pozeb lahko pričakujemo ugoden odkup jagodicevja v juniju in juliju. Lansko leto je bilo odkupljeno na območju PE Celje preko 70 ton borovnic.

DE VITAL STOPA V TRETJE LETO POSLOVANJA

Delovna enota Vital je nastala leta 1970 z združitvijo predelovalnega obrata KK Smarje in polnilnice gaziranih pijač v Žalcu. Ob koncu lanskega leta je torej preteklo dve leti skupnega poslovanja. Lahko bi rekli, da je bilo to obdobje notranje konsolidacije. Enota se je srečala s številnimi problemi.

Najprej je bilo treba z ustreznimi organizacijskimi in kadrovskimi rešitvami doseči potrebno trdnost, ki bo omogočala funkcionalno izvajanje poslovne dejavnosti na vseh ravneh. Druga nič manj pomembna naloga je bila, kako zagotoviti uspešno prodajo izdelkov. V tem pogledu ima Vital v našem podjetju specifični položaj. Lahko trdimo, da se nobena druga enota ne srečuje s tako izrazito obliko tržnih zakonitosti, kot ravno ta.

SIROK IZBOR KVALITETNIH IZDELKOV

DE Vital zajema proizvodni asortiment naslednje vrste izdelkov:

- gazirane pijače
- pijače v doy pack embalaži
- sadni sokovi
- sadni sirupi
- žgane pijače

Med gaziranimi pijačami sta bila v začetku zastopana le dva licenčna izdelka firme Sinalco, in sicer SINALCO in SINALCO KOLA. Prvi je naravna oranžada, kola pa je umetna pijača in po svojem sestavu podobna drugim sorodnim proizvodom. Kasneje ORANZADA, TONIC WATER, SPORT EXTRA in SINALCO CITRO. Oranžada je bila prvotno namenjena kot dopolnilni proizvod, toda zaradi stalnega izboljševanja kvalitete je postala tako priljubljena med potrošniki, da je takorekoč komaj mogoče zadovoljiti povpraševanje. Enota je napravila izredno dobro potezo, ko je v svoj program pravočasno uvedla tonic. Te vrste pijače naše tržišče dolgo ni poznalo, zaradi izredno širokih možnosti uporabe (mešanje z žganimi pijačami)

pa si je hitro utrla široko pot med potrošniki. Vitalov BILZ TONIC WATER je zelo dobre kvalitete in ga lahko primerjamo z najboljšimi tovrstnimi izdelki. Zaradi teh dejstev lahko pričakujemo še precej večji trend rasti prodaje in morda ni optimistična napoved, da bo že v bližnji bodočnosti tonic v konjunktornem pogledu nasledil oranžado. Sport extra spada med tradicionalne gazirane pijače in je pri potrošnikih lepo uveljavljena. Sinalco citro je najnovejši izdelek Vitala v skupini gaziranih pijač. Dejansko ga sko-

Vitalovi najbolj iskani izdelki na tržišču:

ORANZADA
BLITZ TONIC WATER
SINALCO
SINALCO ORANGE
SINALCO KOLA
BOROVNICEV SOK
BOROVNICEV KOKTAJL
RIBEZOV SOK
JABOLČNI SOK
ANANASOV SOK
DOMAČI BRANDY
PELINKOVEC
ENCIJAN

raj ne bi smeli prištevati h gaziranim izdelkom, ker vsebuje le minimalne količine ogljikove kisline. Sinalco citro je naravna limonada in predstavlja noviteto na tem področju tudi za slovenske razmere. Zaradi harmoničnega razmerja med sladkorjem in kislino je CITRO izredno osvežujočega, prijetno kiselkastega okusa in bodo potrebni še večji napor za njegovo popularizacijo, ker zaradi svojih odlik resnično zasluži vso pozornost potrošnikov.

Enota se je tudi v pogledu embalažnih oblik vključila v sodobne tokove proizvodnje in prodaje. V ta namen je nabavila stroj za polnjenje v doy pack embalažo. Trenutno polnijo v to embalažo SINALCO ORANGE in SINALCO CITRO, v bližnji prihodnosti pa

Vitalove novitete v proizvodnem programu za leto 1972

SINALCO CITRO — v doy pack embalaži
RIBEZOV KOKTAJL — v doy pack embalaži
RIBEZOV SIRUP — v 1,0 l steklenicah
ORANŽNI SIRUP — v 1,0 l steklenicah

se bo ta asortiment razširil še z dvema vrstama najzanimivejših bistrih sokov. Sinalco orange je naravni sok pomaranč, kateremu je dodan vitamin C, ki še poveča osvežilnost in biološko vrednost te pijače. Na splošno lahko rečemo, da je ta embalažna oblika tovrstne izdelke še bolj približala potrošniku, predvsem zaradi tega, ker je ni treba vračati, dodatna prednost pa je v tem, da je zelo pripravna za transport in konzumiranje izven stalnega bivališča.

Sokovi predstavljajo eno izmed najpomembnejših postavk v proizvodnji Vitala. Asortiment obsega skoraj vse pri nas uveljavljene bistre sokove: RIBEZOV SOK, RIBEZOV KOKTAJL, BOROVNICEV SOK, BOROVNICEV KOKTAJL, MALINOV SOK, ČESNJEV SOK, GROZDNI SOK, JABOLČNI SOK in ANANASOV SOK. Polnijo jih v 0,2 in 1,0 litrske steklenice.

Vitalovi sokovi so že tradicionalno kvalitetni izdelki saj je supeh prodaje v prvih začetkih temeljil skoraj izključno na tej postavki. Dokaz za to so tudi številna najvišja odličja, ki jih prejmejo na vsakoletnem sejmu vin, sadnih sokov in žganih pijač v Ljubljani. Treba pa bo obstoječe število bistrih sokov razširiti še z nekaterimi vrstami kašastih, ki so zelo iskani na tržišču.

Sadni sirupi imajo v programu manj pomembno mesto, vendar so se v zadnjem letu na tem področju odprle ugodnejše perspektive.

Da bi lahko kupcem ponudili čim bolj kompleten izbor proizvodov, je enota uvedla tudi proizvodnjo različnih vrst žganih pijač. Asortiman obsega celo vrsto izdelkov od DOMAČEGA

Vitalovi odlikovani izdelki:

RIBEZOV SOK
BOROVNICEV SOK
SINALCO
MALINOV SOK
SINALCO CITRO
ANANASOV SOK
ORANZADA
RIBEZOV KOKTAJL
JABOLČNI SOK
SINALCO KOLA
GROZDNI SOK
BOROVNICEV KOKTAJL

BRANDYJA, PELINKOVCA do raznih LIKERJEV in DEZERTOV, skratka skoraj ves tradicionalni repertoar žganih pijač. Prodaja iz leta v leto narašča.

UGODNI POSLOVNI REZULTATI

Če primerjamo samo nekatere najpomembnejše podatke v poslovanju med letom 1971 in letom 1972, ugotovimo bistven napredek. Fizični obseg prodaje izdelkov se je npr. povečal za 87 %, plan pa je bil presežen za 7 %. Ti rezultati so se odrazili tudi pri finančnem uspehu, ki je precej ugodnejši kot v letu 1970.

VEDNO BOLJ UREJENE RAZMERE

Največ težav so v preteklih obdobjih povzročala neurejena kadrovska vprašanja. Ta so sedaj v veliki meri rešena tako v skupnih službah enote, kakor tudi v proizvodni in komercialni dejavnosti.

V proizvodnji bo več ali manj rešen pereč problem polnjenja sokov v 0,2 l steklenice. Dosedaj se je namreč ta operacija v tehnološkem postopku proizvodnje sokov 0,2 l opravljala v polnilnici žalec, kar je stalno povzročalo razne zaplete organizacijske, tehnološke in ekonomske narave; v letošnji sezoni pa bo tudi polnjenje potekalo v predelavi v Meštinju. S tem se bo dosegel eden izmed pomembnih ciljev; obe proizvodni enoti bosta skoraj popolnoma tehnološko zaključeni celoti. To se pravi, da bo v PE Predelava tekla predelava osnovnih surovin v matične sokove proizvodnje vseh vrst sokov, proizvodnja žganih pijač, sadnih sirupov, pijač v doy pack embalaži, v PE Polnilnica pa proizvodnja vseh vrst gaziranih pijač.

V zimskem času je bil opravljen generalni remont polnilne linije v polnilnici, nekatere stroje pa so obnovili tudi v predelavi. S tem bodo v tehničnem pogledu dani pogoji za uspešno obvladovanje proizvodnih nalog tudi v najbolj konjunktornih mesecih (junij, julij, avgust). Prav tako je na razpolago več transportnih sredstev, ki so bolje opremljena.

Komercialna služba ima kljub precej večjemu planu prodaje boljše pogoje za delo. Prodajna mreža je že dosegla takšne razsežnosti in relativno trdnost, da omogoča ob ostalih normalnih pogojih realizacijo letošnjih planskih nalog in ob večjih naporih tudi nadaljnjo vzpodbudno rast prodaje.

Prve dobre rezultate, ki se kažejo v proizvodnji, je obrodilo tudi sodelovanje med enoto in podjetniško razvojno službo. Vidni napredek je zabeležen na področju operativne priprave in izvedbe proizvodnje, delovne dokumentacije, obračuna proizvodnje, na področju tehnološke priprave proizvodnje pa je napravljen korak predvsem v smeri izdelave tehnološke dokumentacije, ki je temelj operativnemu načrtovanju. Izdelani so tudi delovni normativi, ki omogočajo nagrajevanje delavcev po učinku in kvaliteti dela.

VITAL IMA PERSPEKTIVO

Če ob koncu poiščemo skupno nit izrečenim mislim v tem sestavku, lahko ugotovimo, da je bilo leto 1971 prelomnica v poslovanju DE Vital. Nedvomno je enota precej dobro pripravljena na naloge, ki jo čakajo v tekočem in bodočih obdobjih. Vendar bo potrebno vložiti še veliko naporov, da si bo zagotovila še bolj solidno eksistenčno mesto v okviru podjetja, kakor tudi v okviru ostalih, po dejavnosti sorodnih delovnih organizacijah.

Rajko Žohar

Za kvalitetne sokove je polnilnica Sinalco dobila kvalitetne surovine

PRAVOČASNA KOŠNJA- VEČ MLEKA IN MESA

Pogoj za večjo in cenejšo prirejo mleka in mesa je kakovostna, doma pridelana krma.

Z dobro agrotehniko dosegamo sorazmerno veliko ha donose, toda to je še le prvi člen v verigi pridelovanja dobre krme.

Največ napak pri spravilu krme delamo predvsem s prepozno košnjo. Trava v rasti kopiči v sebi hranilne snovi, beljakovine, škrob itd. in doseže maksimum teh snovi v času med cvetenjem. Naš cilj je, da dobimo s travnika čim več hranilnih snovi, zato moramo opraviti prvo košnjo pravočasno. Kosimo torej v času latenja trav, to je 14 dni pred cvetenjem.

VPLIV ČASA KOŠNJE NA KAKOVOST IN KOLIČINO PRIDELKA HRANILNIH SNOVI

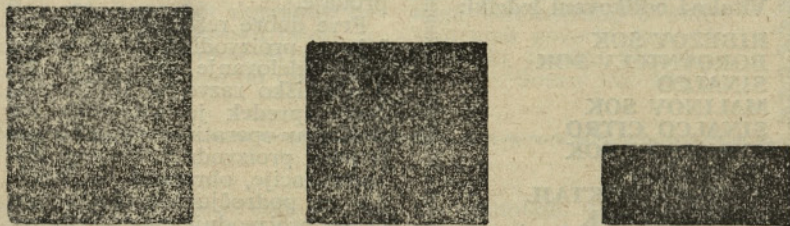

Rana prva košnja omogoča tri košnje, s katerimi pridelamo za tretjino več hranilnih snovi.

Naslednji nič manj važen člen v spravilu je sušenje krme. S sušenjem na tleh se zgubi nad polovico pridelanih hranilnih snovi. Izgube hranilnih snovi so najmanjše, če krmo siliramo ali posušimo s prevetravanjem.

Marsikje še ni silosov ali naprav za prevetravanje. Tam si pomagamo s sušenjem na raznih sušilih (ostrvi, kozli, kozolčki, kozolci itd.).

VPLIV SPRAVILA NA KOLIČINO PRIDELKA HRANILNIH SNOVI

Siliranje ali
prevetravanje

Sušenje na
sušilih

Sušenje na
tleh

Čas spravila krme je pred nami. Naš cilj naj bo, da iz obstoječih travnatih površin pridelamo čim več hranilnih snovi, da bo več mesa in mleka. SJ

VELIKO POVPRASEVANJE PO MINERALNIH GNOJILIH

Močnejši porast potrošnje in povpraševanja po umetnih gnojilih je bilo občutiti v vseh skladiščih in Kmetijski apoteki Celje. Že v prvih mesecih je bilo prodano samo v skladiščih Lava, Smartno v R. d., Store, Ljubecna in Skofja vas preko 830 ton umetnih gnojil in za vrtničkarje v Kmetijski apoteki na drobno okrog 50 ton mešanih gnojil. Kmetijska apoteka posluje non-stop, kjer je

trenutno zasedenih 5 delovnih mest. Po prometu pa je Kmetijska apoteka med najmočnejšimi v DE Kooperacija. V kolikor bi bila možna izdoba in prodaja kmetijskih strojev, bi se promet občutno povečal. Po slednjih je letos izredno močno povpraševanje. Predvideli smo, da bodo za prodajo na razpolago traktorji Fe-35 in kosilnice BCS, za katere je veliko povpraševanje.

Proizvodnja piščancev je z 8 kooperanti za 260 ton proizvedenega mesa.

Spacapanov Polda že 8 let uspešno zbira mleko na Polzeli

NAKUP SIVK ZA KOOPERANTE BRASLOVČ IN OKOLICE

Za izboljšanje osnovne črede goveje živine sivorjave pasme je bilo v aprilu nabavljenih nekaj visoko brejih plemenskih telic. Telice so bile dostavljene v Braslovče na poslovno enoto 7. aprila v zgodnjih popoldanskih urah. Okrog lepih sivk se je kmalu nabrala skupina živinorejcev in začel se je sejem plemenske živine v malem.

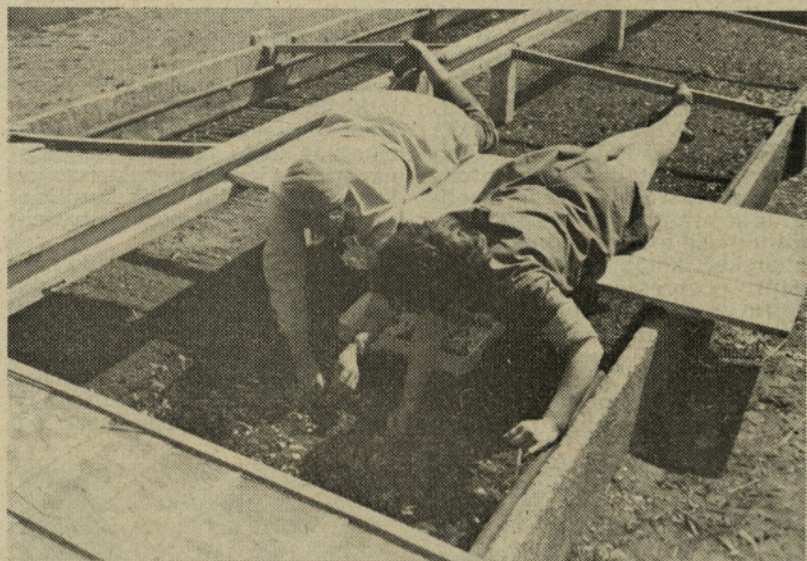
Prva je dobila novega lastnika visoko breja plemenska telica

DRINA, stara 25 mesecev in težka 561 kilogramov. Ima odlično poreklo, njena mati dosega proizvodnjo mleka v eni laktaciji tudi 5131 kg.

Tudi ostale breje telice niso veliko zaostajale za njo in zato so bile kmalu razprodane.

Zelimo in upamo, da bodo takšne kot od njih pričakujemo. Visoko produktivne in da novih lastnikov ne bodo razočarale.

S. J.

Takole leže »pikirajo« delavke v Vrtnarstvu drobne sadike paradižnika

**ŽIVINOZDRAVNIŠKA
SLUŽBA**

ZA MAJ

- od 6. 5. do 13. 5. — LESJAK Milan, dipl. vet. Prebold, tel. 72-201
- od 13. 5. do 20. 5. — FLORJANC Julij, dipl. vet., Braslovče, tel. 72-048
- od 20. 5. do 27. 5. — SRIBAR Edvard, dipl. vet., Sempeter, tel. 71-080
- od 27. 5. do 3. 6. — OCVIRK Franc, dipl. vet., Vransko, tel. 72-407

Dežurstvo prične v soboto ob 12. uri in traja do naslednje sobote do 12. ure.

**VETERINARSKA POSTAJA
ZALEC**

Človek v proizvodnji in varstvo pri delu

Kadarkoli govorimo o varstvu pri delu, moramo predvsem upoštevati dejstvo, da je človek v pospešeni graditvi materialne baze naše družbe najvažnejši člen produktivnih sil, kar pomeni, da je njegova potencialna ustvarjalna sila. Produktivne sile so osnovno gibalno in nosilec družbenega razvoja in razvoja gospodarstva. V tem sklopu pa je človek temeljni nosilec, saj so delovna sredstva proizvod njegovega dela in njegove ustvarjalnosti. Človek vplaga svoje umske in fizične sposobnosti z zavestjo, da bo užival sadove svojega dela, učinek tega dela pa je odvisen od njegove sposobnosti za produkcijo.

Delavec ima v proizvodnji odločilno vlogo. Proizvodnjo organizira, dela s proizvodnimi sredstvi in jih tudi sam ustvarja, vodi proizvodnjo in jim daje smisel. Prav zaradi tega je pomembno proučevanje vseh pogojev, ki jih zahteva delo od človeka, da bi dosegel visoko storilnost, pri tem pa čim manj škodoval svojemu zdravju in gospodarstvu. Proučevanje pogojev dela brez praktičnih ukrepov za odstranjevanje pomanjkljivosti in uvažanje sodobnega, varnega in zdravega dela, pa je seveda nesmiselno.

Razvoj napredka in tehnike zahtevata v sodobnem svetu, da tudi varnost pri delu postavimo na znanstveno podlago, vendar tako, da pridejo znanstveni iz-

logije in medicine dela trdijo, da se človek kot živo bitje pri tem zanaša na svojo mentalno in fizično sposobnost, da se znajde in prilagodi tudi težjim in nevarnim ter zdravju škodljivim delovnim pogojem.

Te trditve so deloma tudi resnične, če imamo v mislih pri tem delavce, ki imajo močno industrijsko mentaliteto tj. z mentaliteto za čut za organiziran način proizvodnje in dela. Skratka mislimo na delavca z bogatimi delovnimi izkušnjami. Pri tem pa mislimo tudi na delovne izkušnje glede varnega in zdravega načina dela.

V nasprotju s tem pa se lahko vprašamo, ali imamo pri nas takšne delavce v širšem pomenu, ali je naš delovni človek na taki stopnji, da lahko nadomesti pomanjkanje varnostnega duha v korenu proizvodnje, to je v tehnoloških postopkih, pripravi in organizaciji dela kot pri izdelavi in izbiri priprav ter končno v neposredni proizvodnji v postopkih dela.

Odgovorimo si lahko povsem jasno:

Poškodbe in zdravstvene obveze v zvezi z delom so se pri nas občutnejše pojavile z razvojem oziroma s pričetkom industrializacije širše proizvodnje v vseh panogah dejavnosti. Postale so njen nujen nezaželeni spremljevalec, ki pomeni hudo breme in

Vsaka nezgoda in nesreča zmoti normalen potek dela in njegov učinek. Nezgoda nam lahko uniči orodje in material ter poškoduje delavca, poklicna bolezen pa povzroči delavcu zdravstveno okvaro in ga lahko za krajši ali daljši čas odstrani z dela.

Iz tega smo lahko spoznali, da ima varstvo pri delu dvojni značaj in se izraža v dveh smereh:

1. V tehniškem in zdravstvenem stanju delovnega človeka, ki je v pravni ureditvi varstva ob-

ravnavan v enem pojmu tj. — varstvu pri delu ter

2. V varovanju delovnih sredstev in dobrin. Nasprotno pa se slabo varstvo pri delu vedno manifestira kot dvojna posledica.

Ob koncu velja poudariti misel znanih industrijskih psihologov, ki ugotavljajo, »da so nezgode ali poškodbe pri delu v pretežni večini pojavi, ki nastajajo v ne-spodbudni delovni klimi in v psihološko neugodnem delovnem okolju«!

Janko Zupanek

Osebnih dohodki v 1972. letu

SREDI DECEMBRA SO DRUŽBENOPOLITIČNE ORGANIZACIJE V PODJETJU SPREJELE STALIŠČA O SPREMEMBAH SISTEMA DELITVE OSEBNIH DOHODKOV.

Na podlagi teh stališč je delavski svet podjetja na 85. seji 30. decembra 1971 sprejel nov pravilnik o delitvi osebnih dohodkov (objavljen v Hmeljarju) in na 87. seji 8. 4. 1972, pa metodologijo za določanje obračunske osnove za delavca in akt o sistemizaciji delovnih mest; odbor za poslovne zadeve pa je na 14. seji 6. 4. 1972 sprejel sklep o najvišji vrednosti obračunske osnove. S tem so sprejeti vsi sklepi in pravilniki, ki so uresničili stališča družbenopolitičnih organizacij.

Pri odločitvi o višini vrednosti obračunske osnove je bilo treba upoštevati določila samoupravnega sporazuma o delitvi dohodka. Le-ta omejuje delitev osebnih dohodkov tako, da določa kalkulativen osebni dohodek (KOD) za posamezne kvalifikacijske skupine delavcev (po dejanski kvalifikaciji ali izobrazbi!) in poveča te za odstotek glede na poslovni uspeh podjetja. Druga omejitev pa je, da razmerje delitve dohodka na osebne dohodke in sklade ne sme biti slabše kot v letu 1970.

Glede na planirani dobiček v 1972. letu (ki ga moramo še uresničiti) znašajo razpoložljiva sredstva za osebne dohodke 76.000.000 din. Vskalkulirani osebni dohodki po gosp. načrtu znašajo (po novi oceni) 69.295.000 din. Za razne dodatke po pravilniku o OD in po metodologiji je rezerviranih 5 % ali 3.465.000 din. Za delitev OD iz dobička bi ostalo ob koncu leta še 3.350.000 din, kar znese v poprečju približno pol mesečne plače. Če bomo dosegli več dobička, bomo tudi lahko nekaj več delili za osebne dohodke. Zato velja letos vse sile napeti, da bo poslovni uspeh ob koncu leta čim boljši!

Družbenopolitične organizacije so sprejele stališče, naj bi se obračunske postavke povečale vsaj za okrog 15 %. Dosedanja najnižja 100 % obračunska postavka je znašala 800 din, nova naj bi bila 900—950 din.

Po sprejetih sklepih bo najnižja 100 % obračunska postavka znašala 950 din. Najvišja vrednost obračunske osnove znaša za koeficient 1 (faktor, število točk) 5,30 na uro ali 965 din mesečno (neto).

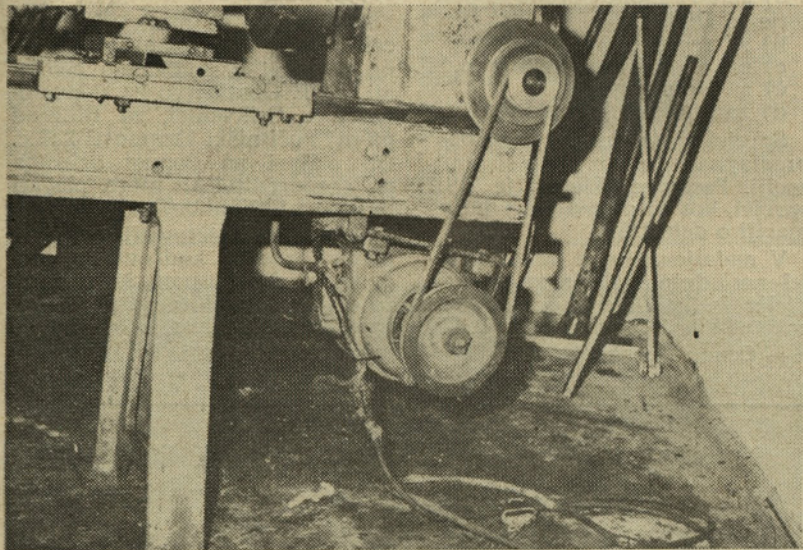
Predhodni izračuni po novi oceni dajejo naslednjo sliko novih obračunskih postavk (poprečnih, ker individualno je lahko nekaj višja ali nižja!) po posameznih kvalifikacijskih skupinah, upoštevajoč tudi zahtevnost in odgovornost, delovnega mesta, napor in pogoje dela:

kvalif. skupina	KOD po sporazumu	poprečna obr. post. v 1971	predlog družb. pol. org. podjetja	nova ocenitev (približno)
NK	800	805—980	750—1170	950—1110
PK	900	805—1050	1000—1270	950—1330
IKV		830—1340	1200—1470	1140—1540
KV	1450	875—1420	1450—1720	1235—1755
VK/SSI	1700	1080—2130	1600—2500	1470—2500
VISI	2000	1550—2600	2000—3000	1900—3200
VSI	2500	1970—3690	2500—4500	2550—4500

Vrednost delovnega mesta — je v koeficientih (točkah) izražena ocenitev delovnega mesta (npr. 1,5).

Obračunska osnova — je v točkah izražena osnova za obračun osebnega dohodka delavca. Ta osnova se določa v okviru razpona, katerega spodnjo mejo predstavlja za 20 % znižana vrednost del. mesta (1,5 — 20 % = 1,3) in za 20 % zvišana vrednost delovnega mesta (1,5 + 20 % = 1,8). Delavcu na tem delovnem mestu bo določena njegova obračunska osnova nekje med 1,3 in 1,8. Pri določanju obr. osnove delavca se upoštevajo delovne izkušnje, odnos do dela, uspešnost njegovega dela ter obseg in intenzivnost del, ki jih po opisu delovnega mesta delavec opravlja. Če delavec nima zahtevane kvalifikacije (izobrazbe) in prakse, se mu za manjkajoče točke zniža razpon, v okviru katerega se mu določa njegova obračunska osnova. Če v našem primeru delavec nima VK, ampak KV, se razpon zniža za 0,13 točke in znaša 1,17 do 1,67. V tem primeru mu bo komisija določila obračunsko osnovo.

(Nadaljevanje na 10. strani)

Na tako nezavarovanem stroju lahko pride do najhujših nesreč, ki se lahko končajo tudi s smrtjo

sledki v prakso in nadomestijo praktični način boja proti nezgodam in obolevanju pri delu.

Ceprav je človek — delavec — osnovni dejavnik produktivnih sil, je vendar zadnji pri spoznavanju svoje vloge. Vedno več truda vplaga za izpolnjevanje produkcijskih sredstev, mnogo manj pa za izgradnjo in prilagajanje teh sredstev svojim fiziološkim zmogljivostim.

Enako velja za procese in stopke dela, ki jih razvija človek hitreje, kot svojo sposobnost, da bi opravil delovne naloge brez škode za svoje zdravje.

Marsikateri strokovnjaki fizio-

problem v vseh gospodarsko razvitejših deželah.

Jasno je, da poškodbe in poklicne bolezni najhujše prizadejejo prav poškodovanega obolenega delavca in njegovo družino.

Prav zato je skrb za varstvo pri delu predvsem utemeljena z željo, da se po eni strani humanizira delo, po drugi strani pa, da se zavaruje delavca pri delu.

Koristi učinkovitega varstva pri delu pa so seveda še drugačne. Ne moremo prezreti dejstva, da povzročajo poškodbe in obolenja pri delu tudi veliko gospodarsko škodo podjetju in družbi.

Vedno več jih zapušča kmetije

Komisija evropskega združenja je podprla študijo o menjavi poklicev, ki je bila izvedena v šestih državah EWG na področju kmetijstva.

Od leta 1950 do leta 1970 je zapustilo dežele tega združenja skoraj polovica kmetov.

Od leta 1950 do leta 1965 je bila odstotek v Luksemburgu 42 %, v Belgiji 41,5 %, v Franciji 38 %, v Zahodni Nemčiji 40 %, na Nizozemskem 33 % in v Italiji 29 %. Od leta 1965 do leta 1970 je odšlo v druge veje gospodarstva 3,1 % delavcev-kmetov. Prebivalstvo, ki je še ostalo v kmetijstvu, pripada relativno starejšim skupinam. Delež delavcev v starosti od 40 let in več znaša v štirih državah tega združenja preko 50 %, na Nizozemskem 57 %, v Italiji 62 %, Luksemburgu 65 %, Belgiji 76 %.

V vseh deželah je odhajanje iz kmetijstva povzročilo spremembo strukture kmetijskih posestev.

V splošnem se število kmetij nad 20 ha večja, številna pa so še tudi posestva z 10 do 20 ha. Računamo lahko, da se bo v letih 1972 do 1976 zaradi preobrazbenih tendenc od okoli 10 milijonov delavcev v kmetijstvu približno 2 milijona sprostilo in preusmerilo v druge panoge gospodarstva. Od teh 2 milijonov aktivnih delavcev jih je večidel starih nad 55 let. Ti delavci oddajajo svoja posestva pod posebnimi pogoji v modernizirane kmetije ali v nekmetijske namene, za kar prejmejo letno rento najmanj 600 dolarjev.

Posledica kmetijske strukturne reforme je tudi, da zapusti kmetijstvo letno okrog 180.000 mladih. Del kmetov dobi premije, ki naj bi imele za cilj strukturno izboljšanje — združevanje malih kmetij v večje. Ta premija znaša povprečno 1680 dolarjev in je brezobrestna le v primeru, da je zakup zemlje od malih kmetij sklenjen najmanj za 8 let.

Toda s tem pospeševalnim ukre-

pom še ni rešen celoten problem preobrazbe. Kmetje bodo odšli v druge panoge in zapustili kmetije šele takrat, če bodo našli zaposlitev v svojem kraju, kjer stanujejo in če jim bo na novem delovnem mestu zagotovljen tudi boljši dohodek.

Število delovnih mest za delavce-kmete v letih 1972—1976 v starosti izpod 55 let, ki bodo iskali svojo zaposlitev v ostalih terciarnih dejavnostih, se računa na približno 600.000. Od teh je na novo za preskrbeti delovna mesta 300.000 kmetom, ki živijo v kmetijskem področju, kjer ni industrije in bo za njih nova zaposlitev pravi problem.

Za tako obširen ukrep socialno gospodarske preobrazbe je pomoč od celotne družbe nujna.

Sigurno je, da morajo kmetje v starosti od 55 do 65 let prejemati rento. Ostali se morajo preusmeriti v terciarne dejavnosti. Ne glede na možnost strukturnih premij, ki bodo tem kmetom izplačane, so kmetje pri vseh teh možnostih, ki se jim nudijo, še vedno odvisni od poklicne izobrazbe in preobrazbe, ki se ji bodo morali prilagoditi.

Po prvih ocenah bodo ti ukrepi družbene pomoči zajeli od 20 do 30 % kmetov, ki bodo morali dobiti drug poklic. Da bo pomoč uspešna, moramo na področjih, kjer se bodo kmetje preobrazili, organizirati pospeševalne službe, ki bodo poklicne preobrazbe teh kmetov registrirale in dajale tudi ustrezna pojasnila za poklice, ki jih trenutno trg zahteva in za katere imajo kmetje vsestranske sposobnosti. Določitev izobraževalnih potreb je zelo težka. Priporočajo, da naj bi se organizirali centra, ki bi združevali odprte in privatne izobraževalne pri pomočke iz tega področja in jih nato v primerni obliki posredovali javnosti.

Iz revije »Mitteilungen der DLG« povzel S. Vošnjak

(Nadaljevanje z 9. strani)

Vrednost obračunske osnove — je v dinarjih izražena vrednost 1 točke (koeficienta 1,0) bodisi urno (5,30 din) ali mesečno (965 din).

Obračunska postavka — je znesek (urni ali mesečni), po katerem se delavcu obračunava njegov zaslužek. Obračunsko postavko delavca dobimo, če njegovo obračunsko osnovo (točke) pomnožimo z vrednostjo točke (npr. $1,5 \times 5,30 \text{ din} = 7,95 \text{ din}$ na uro ali $1,5 \times 965 \text{ din} = 1452,5 \text{ din}$ na mesec).

Poleg obračunske postavke pa ima delavec po 28. členu pravilnika o delitvi osebnih dohodkov še pravico do dodatkov, če izpolnjuje za to pogoje.

Ti dodatki so:

- a) za dodatno znanje (tuji jeziki, znanje III. stopnje visoke šole in posebna znanja);
- b) za dodatno (vključno dodatno redno ali občasno vodstveno delo, če delavec ne dela na posebnem vodstvenem delovnem mestu);
- c) za posebne delovne pogoje, ki niso upoštevani v oceni delovnega mesta, (težke delovne razmere, težki fizični napor, neugoden razpored delovnega časa);
- č) za stalno pripravljenost;
- d) za starejše delavce, ki delajo po normi;
- e) za delo v podaljšanem delovnem času;
- f) za nočno delo;
- g) za delo v nedeljo ali na državni praznik.

V. Križnik

Informacija o delu samoupravnih organov podjetja

V času od 20. marca do 15. aprila 1972 so imeli seje naslednji organi upravljanja podjetja:

I. Delavski svet podjetja je na seji dne 8. 4. 1972, ki je bila v Mestinju v obratu za predelavo sadja, obravnaval in sprejel sklepe, ki so tudi objavljeni.

II. Odbor za splošne zadeve je na seji dne 6. 4. 1972 obravnaval predloge sklepov DSP za oblikovanje in uporabo naslednjih sredstev:

- a) sklad skupne porabe za podjetje in DE/O,
- b) za regresiranje dopustov,
- c) za regresiranje prehrane,
- č) za izobraževanje in
- d) za stanovanjski sklad.

Sprejel je tudi sklep, da se DSP predlaga v sprejem akt o sistemizaciji. Predloge sklepov je DSP sprejel, kot so objavljeni v informaciji o delu DSP.

V nadaljevanju je odbor sprejel naslednja stališča za organizacijo in koriščenje dopustov v počitniških domovih podjetja:

— Cene za penzion se naj dolo-

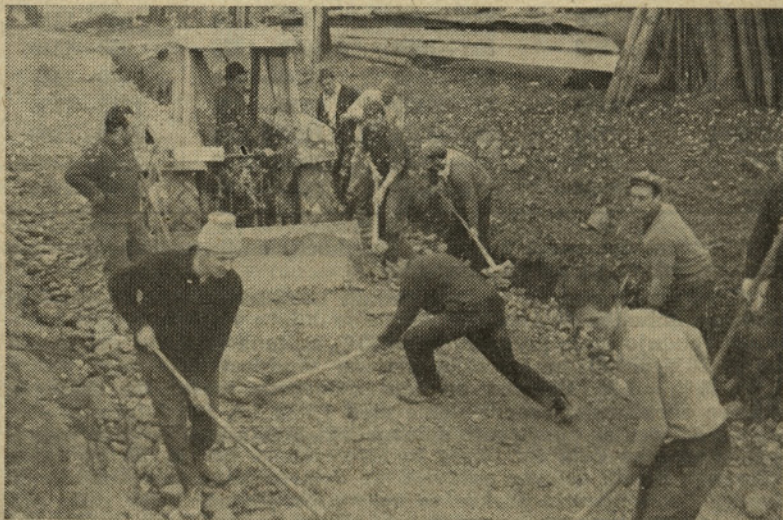
čijo kot sezonske in nesezonske ter cene za člane delovne skupnosti in za druge goste.

— Cena za člane naj vsebuje čiste režijske stroške brez stroškov amortizacije, vzdrževanja in akumulacije. Za ostale se v ceno vkalkulirajo vsi stroški.

— Do penziona po znižani ceni imajo pravico člani delovne skupnosti podjetja in njihovi ožji družinski člani: zakonec, otroci in starši, če jih vzdržuje in nimajo svojih dohodkov.

— Penzion se mora plačati v ecloti pred nastopom letovanja na blagajni v finančnem centru ali v DE Gostinstvo za dopustovanje v Crikvenici, za Biograd pa pri Počitniški skupnosti Žalec. Ob prijavi na dopust oziroma po razporeditvi se mora plačati najmanj 10 % akontacije.

Napotnico za letovanje sprejme prijavljenec v kadrovskem oddelku pred nastopom, ko se izkaže o vplačilu celotnega penziona. Eventualna odjava letovanja je (Nadaljevanje na 11. strani)

Vaščani Gorenje vasi pri Preboldu so složno pljunili v roke in pripravili vaške ceste za asfaltiranje. Pravijo, da bodo vas uredili tako, da bo za vzor sosednjim

Po dolini so potekale v prvi dekad aprila številne demonstracije raznih tipov rezalnikov hmelja. Na sliki: kmetje si ogledujejo uspešno delo rezalnika v Latkovi vasi

(Nadaljevanje z 10. strani)
možna vsaj 15 dni pred nastopom. Za poznejše objave zapade 10 % akontacije.

— Glede plačila letovanja pri drugih počitniških in turističnih organizacijah se sprejme stališče, da vsak sam plača penzion direktno tej organizaciji, po njihovih pogojih.

Obravnaval je tudi predlog za spremembo in dopolnitev pravilnika o delitvi osebnih dohodkov.

Sprejel je sklep, da se predlog pošlje vsem DE/O v razpravo.

III. Odbor za poslovne zadeve je imel v tem času tri seje.

Na seji 29. 3. je obravnaval naslednje zadeve:

1. Obravnaval in potrdil je program razširitve hmeljarske proizvodnje za leto 1972.

2. Investicijski program rekonstrukcije predelave sadja v Meštinju. Sprejeta je I. faza izgradnje in določena konstrukcija financiranja.

3. Odobril je nabavo nekaterih osnovnih sredstev.

4. Obravnaval je predlog za poslovno in tehnično sodelovanje s tovarno Etol iz Celja in sprejel stališče glede nadaljnjih razgovorov.

5. Pri obravnavi predloga za vrednost obračunske osnove za leto 1972 je sprejel stališče, da se dokončno odloči po sprejetju gospodarskega načrta.

6. Določil je obračunsko postavko za pomočnika vodje PE Strojni servis Šmarje pri Jelšah.

Na seji 6. aprila je odbor za poslovne zadeve sprejel naslednje sklepe:

1. Sprejme predlog sprememb in dopolnitev pravilnika o delitvi osebnih dohodkov in daje v javno razpravo delovni skupnosti podjetja.

2. Določi vrednost urne obračunske postavke »N« za leto 1972, ki znaša 5,30 din.

— Najnižja obračunska postavka znaša mesečno 950,00 din, če se izplačujejo 100 % obračunske postavke.

— V DE KMETIJSTVO ŠMARJE, ki glede na planirani rezultat

izplačuje 90 % vrednost obračunske osnove, se določi stimulacija za tiste PE v njenem sestavu, ki bodo poslovale s pozitivnim finančnim rezultatom po tem, ko pokrijejo obremenitve z režijo za DE.

Ce PE doseže presežek dohodka nad stroški, se polovica presežka lahko uporabi za izplačilo osebnih dohodkov v tej poslovni enoti, vendar to povečanje lahko znaša največ 10 % izplačanega osebnega dohodka v celotnem letu.

3. DE/O obračunavajo razen z zakonom predpisano minimalno amortizacijo še pospešeno amortizacijo, ki je usklajena s funkcionalnostjo osnovnega sredstva ter s finančnim uspehom DE/O. Pospešena amortizacija, ki jo vključirajo v stroške, se obračuna po tabeli, ki je navedena v zapisniku.

4. Stroški investicijskega vzdrževanja osnovnih sredstev se načrtujejo predračunsko na osnovi dejanskih potreb in ne smejo presegati s tem sklepom določenega odstotka nabavne vrednosti osnovnih sredstev.

Odstotek investicijskega vzdrževanja v nabavni vrednosti OS v DE/O je določen v zapisniku.

Eventualne vrednostne prekoračitve se pokrivajo v istem letu v breme stroškov proizvodnje, prihranki pa se lahko prenesejo v naslednje leto.

5. Stroški za reklamo in propagando se načrtujejo v DE/O na osnovi izdelanega programa propagande in reklame.

Udeležba stroškov reklame in propagande, izračunana v odnosu na celotni dohodek, je zgornja meja, ki jo DE/O ne smejo prekoračiti, kar je razvidno iz tabele v zapisniku.

6. DE/O prispevajo za skupno podjetniško propagando v 1972. letu 0,01 % od celotnega dohodka. O uporabi sredstev odloča direktor komercialnega centra skladno s programom in v soglasju s komercialnim svetom.

Iz programa, ki je priložen originalu zapisnika, se črtajo nameni, navedeni pod: RTV, Radio

(delno), fotodokumentacija, seji in svetlobna telesa.

DE/O obračunavajo in nakazujejo sredstva ob vsakem 3-mesečju obračuna poslovanja. Neporabljena sredstva se ob koncu leta vrnejo DE/O.

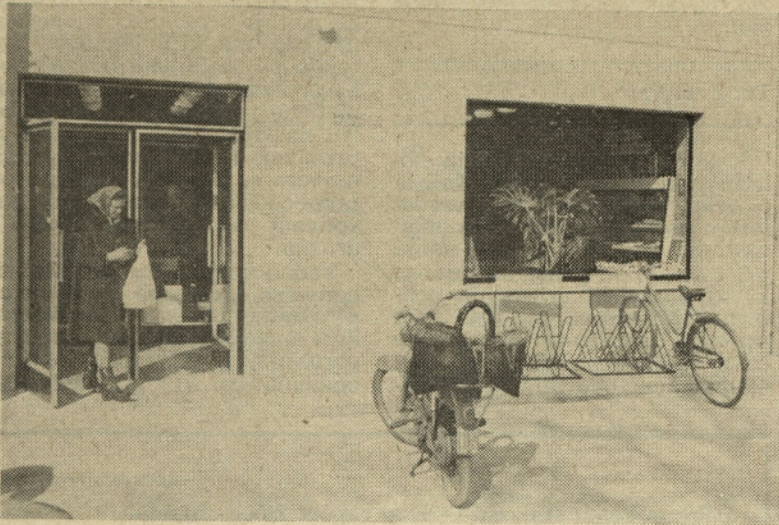
7. Potrdi se predloženi pismeni predlog finančnega centra v predvideni decentralizaciji centralnega računovodstva z dopolnilnim predlogom, da prenos razčiščenih

je pri Jelšah v znesku 2.500 din, iz podjetniških izdatkov s tem, da se v oddaji angažirajo tudi naše informacije in predavanja.

11. Potrdi se investicijski program za izgradnjo rastlinjaka v DE KMETIJSTVO RADLJE in vi-ri financiranja.

Na seji 13. 4. pa je obravnaval naslednje zadeve:

1. Obravnaval in potrdil je po-

Nova mesnica v Šempetru posluje solidneje in z večjim uspehom

postavk sredstev in virov in posameznih vrst opravil, ki se nanašajo na posamezne DE/O, že postopoma teče med letom 1972, dokončni prenos na podlagi zaključnega računa za leto 1972 pa do 31. 3. 1973.

8. Na predlog DE Hišni sklad se dovoli prodaja starih stanovanj v Rog. Slatini št. 17 s tem, da terjatev sklada stanovanjskih hiš ostane odprta v znesku 190.362,00 din.

9. Poročilo o odobrenih in opravljenih potovanjih v tujino v I. tromesečju 1972. leta se potrdi.

10. Odobri se sofinanciranje kmetijske oddaje na Radiu Šmar-

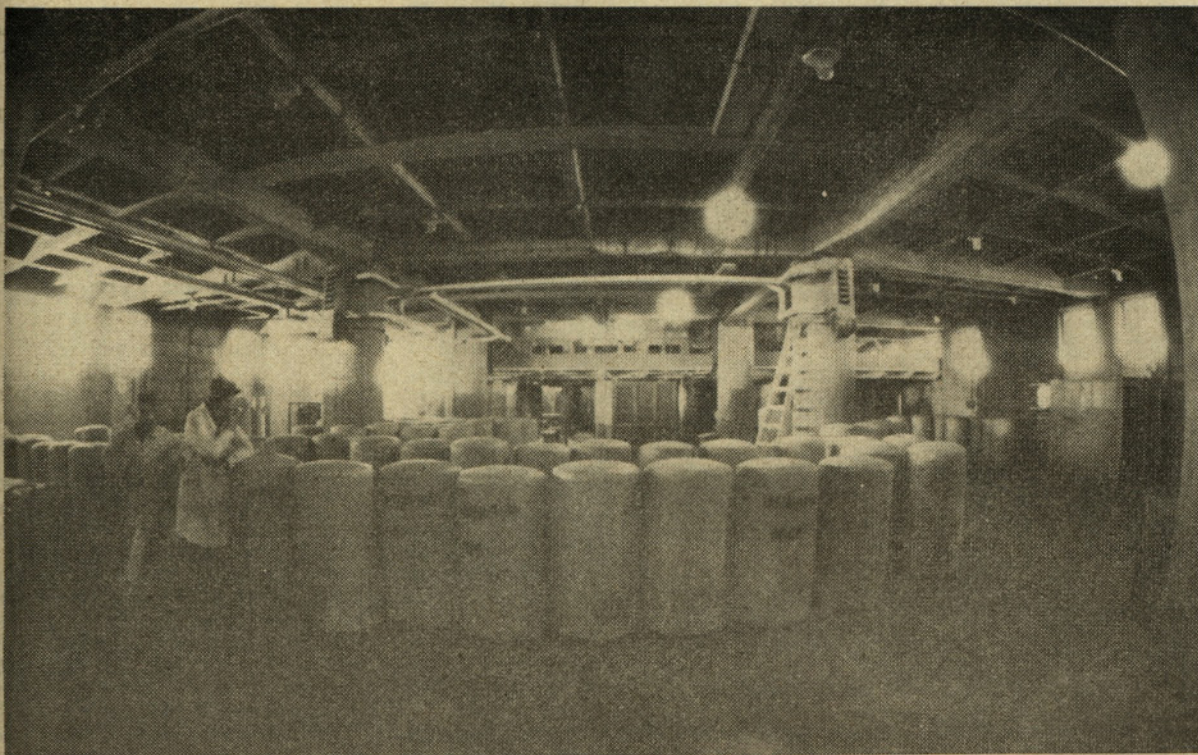
ročilo o izvršitvi sklepov zadnjih sej (10. do 14.).

2. Potrdil je sistemizacijo — katalog delovnih mest z zahtevami.

3. V skladu s pravilnikom o delitvi osebnih dohodkov in metodologije za ocenitev delovnih mest je določil oceno delovnih mest in obračunske postavke za vodilne delavce podjetja ter določil obračunsko postavko glavnega direktorja.

4. Pod razno je obravnaval razne tekoče zadeve, kar bo objavljeno v naslednjih informacijah.

Sekretar
Savinec Franc

Notranjost skladišča za hmelj v Hmezadu posneta s širokokotnim objektivom — ribje oko

HKS V CELJU ZELO USPEŠNA

Tudi poslovanje hranilno-kreditne službe PE Kooperacija Celje se je močno povečalo, saj se je število vlagateljev povečalo na preko 400 imetnikov hranilnih knjižic. Občutni pomen razpoložljivih sredstev je za tiste kooperante in vlagatelje, ki gredo v večja investicijska vlaganja z najetimi krediti in so deležni regresirane obrestne mere.

HMELJIŠČA IN HITRA CESTA

Pri obnovi hmelja bi lahko ob normalnih pogojih tudi naši kooperantje obnavljali v večjih kompleksih svoje hmeljske nasade. Trenutno pa izpadejo zaradi hitre ceste in zazidalnih okolišev večja področja od Žepine, Ljubecne in Trnovelj, v celoti pa Hudinja, Ostrožno in Lava.

KMETOVALCI! Najnovejši dosežek elektronike za vas! Tranzistorski pastirji v dveh izvedbah, priključek na 220 V ali na baterije. ZAJAMČENO: brezhibno delovanje, garancija, servis, konkurenčne cene.

Elektrotehnik Franjo Keiser,
63330 Mozirje 188

Preprečevanje bolezni srca in žilja

Med ljudmi nasploh zelo razširjeno mnenje, češ da so bolezni srca in žilja tako rekoč potrebno zlo zrelejših let in starosti, je dvakrat napačno: tudi otroci namreč trpe zaradi bolezni srca in če so kardiovaskularne bolezni zlo, pa nikakor niso »potrebno« zlo.

Dr. Z. Fejfar

Kakor pri mnogih drugih boleznih, ki napadajo današnjega človeka, se število kardiovaskularnih obolenj začneja že v mladih letih. Najprej naletimo nanje pri otrocih, se pravi na pojave, ki so posledica prirojenih malformacij krvnega obtoka. Tudi pri njih srečujemo od časa do časa, posebno pa ob epidemijah akutna srčna obolenja, ki kompli-

cirajo običajne infekcijske bolezni otrok, kot npr. davico.

Tudi otroci lahko postanejo žrtev komplikacij na srcu zaradi revmatične vročice, ki jo povzroči streptokokna angina.

Pogosto pri otrocih in doraščajočih diagnosticirajo funkcionalne motnje srca, tako imenovano nevrozo srca, ki jo dostikrat ugotovijo po slučajnem odkritju rahlega šuma. Zdravnik, ki neuteemeljeno reče pacientu, da je bolan na srcu, tvega s tem, da ga prizadene za vse življenje. Srčna nevroza se pojavlja navadno pri preobčutljivem otroku in pod vplivom nevrotičnega okolja v družini.

Vedno bolj in bolj upravičeno domnevajo, da imajo srčne bolezni srednje starosti svoje korenine v mladih letih. To je npr. hipertenzija, ki spremlja ledvična obolenja, kot so vnetje ledvic, ki kompli-

se začneja v glomerulih (glomerulonefritis), vnetje ledvičnega meha in ledvice (pielonefritis), ki so jim v mnogih tropskih deželah vzrok infekcije kože s klicami gnojnjaka.

Ishemija (nezadostna prekrvljenost) srčne mišice ali koronarna bolezen, bič naše tehnološke družbe, je lahko posledica slabih navad v otroški dobi. Več razlogov je, ki dopuščajo to mnenje. Pri mladih ljudeh ugotavljajo naraščajočo pogostost najhujših pojavov od ishemije srca pa do akutnega srčnega infarkta ali nepričakovane nenadne smrti. Koronarna arterioskleroza, ki je najpogostejša poškodba in vzrok te koronarne bolezni, se začneja v mladosti. V deželah, kjer je razširjena ishemija srca, je več holesterola v krvi otrok kakor v deželah, kjer je ta bolezen pri odraslih redka.

SLABE NAVADE

Navade, ki pospešujejo arteriosklerozno ishemijo srčne mišice, se pridobijo v otroški dobi in v letih adolescence; čezmerno prehranjevanje predvsem zaradi prehranjevanja v jedeh, bogatih z zasičenimi maščobami (svinjska mast, rastlinska mast, surovo maslo, loj) in rafiniranimi ogljikovimi hidrati (npr. sladkor), zaradi premalo fizičnih vaj in pa zavoljo uživanja tobaka.

Med dejavnike, odgovorne za srčna obolenja odraslih, bi lahko šteli pogosto pospešeni ritem vsakdanjega življenja v današnji družbi; učinek vsega tega pa občutijo že otroci in doraščajoči. Lahko si mislimo, kako bo otroka, ki pri starših ne najde niti prave oskrbe niti ljubezni, v šoli in pozneje na delu spremljala življenjska negotovost, tako da bo ostal vedno neprilagojen in se bo njegova tesnoba končala s telesno boleznijo.

Laže je ozdraviti bolezen, proti kateri imamo specifično zdravilo, kakor pa bolezen, ki se razvije zaradi načina življenja in ukoreninjenih navad. Na področju kardiovaskularnih obolenj, tudi če se nekateri preventivni ukrepi zdijo neizvedljivi, imamo k sreči

druge, za katerih uspešnost že dolgo vedo zdravniki in javnost. Mednje spadajo zgodnja diagnostika in pravočasno zdravljenje prirojenih malformacij in vsa sredstva v boju proti streptokoknim in drugim infekcijam, katerih posledica so srčne bolezni.

Redni zdravniški pregled učencev v šolah ter vzgoja staršev in učencev je že mnogo pripomogla k obveščenosti širše javnosti. Toda potreben bo še večji napor, da se zmanjšajo možnosti za arteriosklerozo in ishemijo pri odraslih. Poglobiti bo treba nauk o vzrokih bolezni, raziskovati pospešujoče dejavnike in ukreniti vse potrebno, da zagotovimo otrokom in doraščajočim kar najboljši telesni in duševni razvoj. Dobre zdravstvene navade, pridobljene v ranem otroštvu, bi morale služiti za vzorec tistih, ki naj ostanejo vse življenje. Treba je upoštevati važno vlogo, ki jo igrajo najprej družinsko okolje nato šola, bodisi da je treba otrokom poskrbeti za zdravo prehrano, da te navade obdrži, ali pa z vsem potrebnim razumevanjem svetovati o številnih problemih malih ali velikih, s katerimi se srečuje sleherni dan.

Podpirati bo treba telesno vzgojo, predvsem pa športe. To naj bi nekako izravnalo ure, ki jih mladina prebije v šolskih klopih in pred zaslonom. Mladi športniki je v takem primeru manj dostopen za kajenje ali možnost, da bi se spremenil v bitje, ki kakor prikovano sedi za volanom avtomobila. Tudi če mora pozneje v življenju preživeti obdobje zmanjšane telesne aktivnosti bo svojo spretnost vedno dobil nazaj, kar dar bo hotel in ga nikoli ne bodo prištevili med mehkužneže.

Gotovo je, da je mladina, motena od vsakdanjosti, manj pripravljena za kompromise kakor njeni starši in da malone trpi od »uspehov« naše civilizacije. Če je to res, naša družba ne bo mogla zmanjšati bremena kardiovaskularnih obolenj, dokler ne bo našla svojega ekološkega ravnotežja na razumne adaptacije človeka na njegovo okolje.

Navade, ki si jih človek pridobi v mladosti, mu pogosto ostanejo vse življenje.

ZGOREL JE KOZOLEC

V soboto 8. aprila je zgorel Ivan Lukmanu v Taboru kozolec s sušilnico in skladiščem za hmelj. Zgorelo je tudi okrog 10 m³ reza nega lesa, kosilnica Rapid, večje količina štalita in mineralnih gnojil.

NA POLZELI 680 LITROV MLEKA DNEVNO

Zbiralnica mleka pri PE Polzela je ena najstarejših in najuspešnejših, saj njen dolgoletni in vnet zbiralec Leopold Spacapan zbere dnevno 680 pa tudi več litrov mleka.

»Poglej,« mi je dejal, »mleko se je v osmih letih, odkar ga zbiram, podražilo že šestkrat, zbiralca pa je še vedno ostalo pare po litru oddanega mleka. Delo zbiralca ni naporno, a kar mora biti vedno ob uri na zbirališču. Prosti smo samo za novo leto in 1. maj. Menim, da je stmulans za vsako delo primerna nagrada, zakaj pri nas ni tako?«

Največ mleka oddaja Cizej Ludvik, Rakun Cvetko, Bizjak Franc, Zolnir Ivan, Geršak Maks in drugi.

Delovna enota Hmezad — Hop export Žalec objavlja prosta delovna mesta

1. SPEDICIJSKI TEHNIK — v izvoznem oddelku

2. BLAGAJNIK III. — v ekonomskem oddelku

Pogoji:

Pod točko 1: srednja šolska izobrazba ekonomske smeri, 2 leti prakse v stroki, s pasivnim znanjem nemškega in angleškega jezika. Poskusno delo traja 2 meseca.

Pod točko 2: srednja šolska izobrazba ekonomske smeri in 2 leti prakse v stroki. Poskusno delo traja 2 meseca.

Kandidati naj predložijo prijavi tudi dokazila, da izpolnjujejo pogoje. Rok za sprejem prijav je mesec dni od objave na naslov: HMEZAD — HOP EXPORT, 63310 Žalec, p. p. 25.

Na posnetku je urejena kmetija našega kooperanta DIMEC Joža v Šmartnem v Rožni dolini. Specializiral se je na mleko in sadje. Uredil je stojišča za krave, prevetrovalno napravo in zasadil nizkodebelni sadovnjak

(Nadaljevanje)

1963

Zima je bila zgodnja, dolga in ostra. Sneg je zgodaj pokrival hmeljišča in preprečil temeljno jesensko obdelavo ter jesensko gnojenje s hlevskim gnojem. Večina hmeljarjev tudi ni uspela v jeseni poredati in sežgati hmeljevine. Prav tako ni bilo mogoče napraviti novih nasadov ter postaviti in popraviti žičnic. Hmeljarje čaka obilica dela, zlasti, ker se zelo hitro približuje čas glavne konice pomladanskih del, od katerih je v precejšnji meri odvisno, kakšen bo pridelek hmelja.

— 0 —

Letošnje spomladansko zasedanje predsedstva EHB v Parizu je bilo 9. marca. Jugoslavijo sta na zasedanju zastopala ing. Lojze Cetina in dr. Peter Pavlič. Tudi vse države članice EHB so poslale svoje predstavnike.

— 0 —

Dne 5. in 6. aprila je bil v Novem Sadu sestanek, ki so se ga udeležili predstavniki Zvezne gospodarske zbornice, Sveta za kmetijstvo in prehransko industrijo, Sekretariata za zunanjo trgovino, Kooperative Novi Sad, okrajne zbornice, Novi Sad, Hmeljarskega poslovnega združenja iz Slovenije in Hmežada.

— 0 —

Izvršni odbor Hmeljarskega poslovnega združenja se je sestel pot v Brežicah. Razpravljali so o problemih proizvodnje, izobraževanja kadrov, obnove in zavarovanja hmelja, o kongresu EHB in še nekaterih tekočih vprašanjih.

— 0 —

Janez Hausenpichler je že pred 80 leti nastel v hmeljiščih tele bolezni: rjavi khršč ali keber, bolhe, uši, kilavost ali slabost, črničev ali prehlajenje, smod ali žožig, gluhost, plesnivec, rja.

— 0 —

Leta 1930 so s pomočjo državne subvencije nabavili 10 škropilnic. Hmeljarsko društvo jih je razdelilo po podružnicah. Proti vrtnitvi za tretjino nabavne vrednosti.

— 0 —

Naloga oddelka za varstvo rastlin je, da opozorja službo za vnaprejšnj spopolnjuje in utrja, da bo še uspešnejša kot do sedaj. Priznati moramo, da je že v prvih 10 letih prihranila proizvajalcem velike dvote denarja in opravičila obstoj oddelka za varstvo rastlin v bodoče.

— 0 —

Ceprav je letos do srede julija kazalo vse dobro, nam ga je vreme konec julija in v začetku avgusta pošteno polomilo. Suša je zlasti na plitkih tleh zmanjšala pridelek po količini, pa tudi na kvaliteto bomo precej utrpeli. Zato ne bomo v stanju pokriti vseh potreb inozemskega tržišča tako, kot bi želeli in bomo morali dobršen del kupcev prepustiti konkurenci, kar pomeni izgubo dela tržišča in nove napore za ponovno osvajanje izgubljenega

Sprehod skozi povojni čas Hmeljarja

trga v prihodnjih letih. Poudariti moramo, da imamo letos prav v Sloveniji posebno smolo, kajti v ostalih evropskih predelih, kjer gojijo hmelj, je vreme dobro streglo in imajo marsikje celo večje pridelke kot prejšnja leta.

Letošnji kongres EHB je bil od 12. do 14. avgusta v Bruggu v Belgiji.

— 0 —

Inštitut za hmeljarstvo v Zalcu je preizkušal zeleno gnojenje in zatavljenje v zadnjih letih in ugotavljal njihov vpliv na pridelek hmelja. Poskusi se še nadaljujejo.

— 0 —

Pivovarniška vrednost hmelja zavisi od kemičnega sestava hmeljnega storžka in njegove arome. Aroma (vonj) hmelja je značilna in kaže njegovo žlahtnost, provnienco, kakor tudi pogoje pridelovanja ter starost. Nosilec arome so eterična hmeljna olja. Danes še ne poznamo vseh kemičnih komponent hmeljne arome, zlasti ne vemo, od katerih komponent in njihovega medsebojnega razmerja zavisi taka ali drugačna aroma.

— 0 —

Zal letošnji proizvodni uspeh v hmeljarstvu zaradi suše za marsikoga ni tak, kot bi si želel. V splošnem občutimo količinski izpad pridelka, medtem ko smo s kvaliteto kar zadovoljni.

— 0 —

Peronospora je v naših pogojih najbolj razširjena in najnevarnejša bolezen na hmelju. Letno škropimo proti njej od 4-7 krat. Škropljenje proti peronospori je torej najpogostejši varstveni ukrep v hmeljiščih.

1964

Zlasti v velikih hmeljnih plantažah, ki jih je iz leta v leto več, je potrebno iskati nova pota za uničevanje plevela. Ponujata se dve rešitvi: zatavljanje vse površine v nasadu v kombinaciji z ustreznimi agrotehniko ali pa strojno medvrstno obdelovanje in občasna uporaba herbicidov. Oddelek za varstvo rastlin na Inštitutu za hmeljarstvo v Zalcu že nekaj let proučuje možnost uporabe herbicidov v hmeljišču.

— 0 —

Ko smo poganjke napeljali na vodilo, prvič dognobili s dušičnim gnojilom in prvič skultivirali, ponovno očistimo vsa hmeljišča. Zalastniki odganjajo najprej iz členkov pri osnovi trte. Pri čiščenju spregledani, komaj vznikli poganjki se razvijajo in razbohotijo in moramo jih odstraniti. Pa tudi iz speci h oes na štoru se razvijajo nove mladice. Zato pri drugem, včasih tudi pri tretjem obhodu po nasadih še vedno odstranjujemo vse nekoristne dele hmeljne rastline, ki jemljejo glavnim poganjkom hrano. V ta namen obvezno uporabljamo oster nož, da zalastnike režemo, ne pa lomimo.

Prvi obrok dušičnega gnojila smo že potrosili nekako v času od 10.-15. maja ali takoj po napeljavi poganjkov na vodilo. Drugi obrok bomo trosili po 15. juniju (lahko dodamo tudi kalijevo sol), tretji pa okrog 20. julija. Po vsakem gnojenju zemljo skultiviramo ali pobranamo. Trosimo na široko po vsej površini ročno ali s trosilci.

— 0 —

Na osnovi pridobljenih izkušenj in ponovnega statičnega izračuna je Inštitut za hmeljarstvo izdelal skupno s sodelavci projektivnega biroja gradbenega podjetja »Gradis« iz Ljubljane načrte za nov tip betonske žičnice, po katerih gradimo sedaj vse žičnice na večjih kompleksih.

— 0 —

14. kongres EHB je bil letos od 14. do 17. avgusta v Parizu.

— 0 —

V naslednjem sestavku dajemo zaključno poročilo o poskusih, ki jih je opravil Inštitut za hmeljarstvo v Zalcu v letih 1962 in 1963 na uvoženem stroju Bruff B, v letu 1964 pa na doma izdelanem stroju Jugo-Bruff, ki ga je po licenci izdelalo podjetje »Agroservis« Sempeter.

— 0 —

Tla Savinjske doline so naplavina Savinje in njenih pritokov. Na matično hribo, ki je lapornata glina — sivica, je Savinja nanasala in odlagala apneno kamene, prod, pesek, mivko in zemljo. Pritoki Savinje: Dreta, Bolska, Ložnica, Hudinja in Voglajna pritečejo iz manj apnenega, ponekod iz silikatnega hribovja. Kdaj se je začel v Mežiški dolini gojiti hmelj, ni točno ugotovljeno. Sklepamo, da so se v manjšem obsegu pečali z njim že pred davnim časom, kajti v dolini sta bili kar dve pivovarni, ki sta hmelj potrebovali. Ena pivovarna je bila v trgu Guštanju pri hiši, kjer je danes mehanična delavnica. Ljudje so govorili, da je tu pri »Bräuerju«. Še leta 1904 je živel v tej hiši zadnji lastnik nekdanje pivovarne.

Veliko večja pivovarna je bila na Javorniku. Za gradom še danes stoji del stavbe, ki ji pravijo »Na räuhhausu«. V moji šolski dobi, to je več kot pred 60 leti, smo šolarji lazili po velikih kleteh te pivovarne. Staknili smo tudi dva podzemeljska hodnika. Eden je šel v smer Prežihovega vrha, drugi pa proti Jagru. Ljudsko izročilo pravi, da je ta podzemeljski hodnik izvir šel iz turških časov in je povezoval šance na Prežihovem vrhu z onimi na Javorniku, od tu pa s trdnjavo pri Jagru. Velike podzemeljske utrdbe so po turških vpadih uporabili za kleti pivovarne.

— 0 —

Pobudo za saditev hmelja v večjem obsegu je dal g. Rehar Jožef, kaplan na Fari pri Prevaljah, ki je bil doma pri Sv. Mar-

tinu v Rožni dolini pri Celju. Ko je bil imenovan leta 1928 za župnika v Guštanju, je napisal v župnijsko kroniko naslednji vpis:

»V okolici župnije Guštanj so se pojavili prvi nasadi hmelja, ki so ga sadili na Prevaljah že leta 1926, na pobudo dekana Riepla in drugih duhovnikov. Mnogi so si obetali na podlagi hmeljske kulture rešitev iz silne gospodarske krize, ki je zajela vse sloje ljudstva. Pridelek hmelja v Mežiški dolini je bil sijajen, tako glede na količino, kakor na kakovost. A cene so napram letu 1928 katastrofalno padle. Leta 1926 so se namreč dvigale med 100 do 150 dinarjev za 1 kg. Leta 1927 pa so padle od začetnih 60 dinarjev na 10 in celo na 4 za slabše blago. Mnogi bodo hmeljske rastline zopet izruvali«.

— 0 —

Zaradi reorganizacij oz. združitvev gospodarskih organizacij se je število članov skozi leta spreminjalo. Ob ustanovitvi je bilo včlanjenih 37 članov; ob koncu l. 1962 in 1963 še vedno 37 članov, z novim letom 1964 so se KZ Celje, Hmežad Zalec in KZ Savinjska dolina v Zalcu spojile s Kmetijskim kombinatom v Zalcu. V letu 1964 je nastalo še nekaj sprememb tako, da Hmeljarsko poslovno združenje na dan 31. 12. 1964 šteje 30 članov.

— 0 —

Da bi lahko praksi priporočali primerno vrvico, smo na Inštitutu za hmeljarstvo v letu 1964 postavili poskus z uporabo vrvice pri pridelovanju hmelja. Vanj smo vključili nekaj vrst vrvic, nekatere od njih pa smo preizkušali že prejšnja leta, a smo jih z ozirom na vsakoletne spremembe vremenskih razmer ponovno vzeli v poizkus.

— 0 —

Eden takšnih ukrepov je tudi posevna napeljava in pravilna razporeditev vodil. Ta ima prednost pred navpično ne le v tem, da zaradi intenzivnejšega razvoja panog, daljše rasti trti in s tem obilnejšega cvetnega nastavka nekoliko poveča pridelek, ampak je njena velika prednost tudi v nemotenosti strojni obdelavi hmeljišč v dobi vegetacije.

— 0 —

— S poskusom v letih 1962 in 1963 smo ponovno ugotovili, da namakanje hmeljnega semena v vodi in hlajenje pri +5°C vpliva na kaljivost semena.

— Na podlagi rezultatov sklepamo, da je seme najbolj kaljivo (82 do 90 %), če ga namakamo 24 do 72 ur in ga hladimo pri +5°C 28 dni.

— Enako dobro je hmeljno seme kaljivo, če ga hladimo pri +5°C 42 dni ne glede na to, kako dolgo ga namakamo, ali če ga sploh ne namakamo.

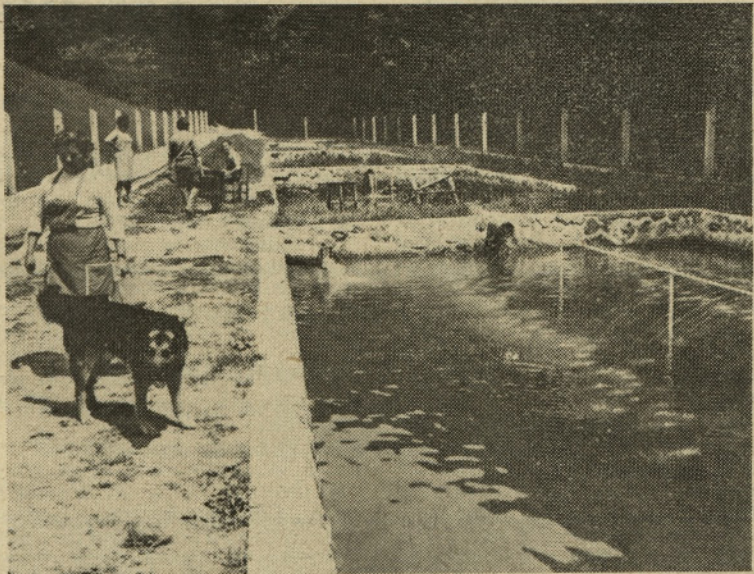
— 0 —

Prazna mesta so v hmeljiščih zelo pereč problem. Zlasti je takih mest polno v drugoletnih nasadih, v starejših manj, so pa posledica raznih napak pri obdelavi. Večina praznih mest v dvoletnikih gre na račun slabih ali celo pokvarjenih sadik, nepravilnega zlasti preglobokega sajenja, prekasne saditve, poškodbe v času postavitve žičnice in pri obdelavi z motiko ter visok plevel.

(Nadaljevanje sledi)

Gospodarska poslopja obrata Sadjarstvo v Rogatcu. V njih stanujejo naši delavci!

Spomladanska dela so v celjski ribogojnici v polnem teku

PRVI HMELJARJI

Mlajšim hmeljarjem še ni znano ime Jožefa Bilgerja, ki je napravil leta 1872 — torej pred 100 leti — prve poskuse z würtemberškim poznim hmeljem v Novem Celju, kjer je bil Bilger so-skrbnik velikega grajskega posestva kneza Salma.

Jože Bilger se je rodil leta 1830 na Württemberskem v sedanji Zahodni Nemčiji, kjer je hmelj prav dobro uspeval. Bil je patricijske rodovine iz mesta Kempten, ki leži jugozahodno od Münchena na Bavarskem blizu meje, ki loči Bavarsko od Württemberga. Ta plemič in kmetijski strokovnjak je bil priporočen knezu Salmu v Novem Celju, kjer je dobil Bilger zaposlitev. Bilger se je dobro zavedal, da je prodnato peščena zemlja ugodna za hmeljevo kulturo. Hmelj je tukaj res zelo dobro uspeval.

Prvi začasni hmeljev nasad v Savinjski dolini pa je uredil žalski pivovarnar Franc Žuža leta 1845 ter v ta namen uporabil hmeljeve sadike — 1000 po številu — iz Zatica na Češkem za prvo žalsko pivovarno, ki jo je Franc Žuža ustanovil leta 1844. Po nekaj letih je Žuža zopet hmelj opustil.

Celjski zdravnik dr. Cypl je leta 1869 uredil tudi poskusni hmeljev nasad na svojem posestvu blizu vile sodnika Detička ob Teharski c. V istem letu je posadil hmelj tudi celjski pivovarnar Jan Hostonsky. Oba sta hmelj kmalu opustila.

Prvi stalni hmeljev nasad pa je uredil v Žalcu Janez Hausenbihler leta 1876 na »Šišat« v Podvinu nad Žalcem, kjer so imeli stari Žalčani svoje strelske vaje (Schießtätte).

Gre za to, kako je prišel Hausenbihler do hmeljevih sadežev? Bilger je imel svoj prijateljski krog v Žalcu, kamor je redno zahajal zlasti k svojemu prijatelju Janezu Hausenbihlerju, ki je imel svojo gostilno na številki 2 v Žalcu, ustanovljeno že leta 1856. Bilger je skrivaj dal Hausenbihlerju na razpolago sadike, čeprav mu je (Bilgerju) knez Salm zabičal, da nikakor ne sme sadeže razpečati pri sosednih žal-

skih kmetih. Vendar se Bilger ni oziral na Salmovo prepoved. Hmeljeve sadeže so posadili žalski otroci med njimi tudi Ivan Premik, poznejši danes že pokojni posestnik v Hausenbihlerjevi so-seščini št. 3 na pripravljeno hmeljišče.

Se isto leto je sadil hmelj tudi Tržan Jože Žigan, leta 1879 in 1880 pa Žalčani Rudolf in Franc Žuža, Marija Roblek, Karel Žuža, Josip Reher ter Franc Kocelj. Imenovanim so sledili Karel pl. Haupt v Strosneku pri Gomilskem in Josip Pauer v Braslovčah, Seyblod Friderik pa v Celju leta 1880. V prihodnjem letu 1881 prve svoje hmeljeve nasade Žalčani: zdravnik dr. Mihael Bergman, Vincenc Janič, Franc Roblek in Josip Sirca. Leta 1822 sta uredila hmeljeve nasade na Teharju zobozdravnik dr. Engel iz Trsta, ki je imel svoje posestvo in poletno domovanje v hišici prejšnjega krajevnega ljudskega odbora, ter teharski župan Valentin Kovač, ki sem ga še osebno poznal. Na »plemiških« tleh se hmelj ni obnesel.

Izven Žalca v Savinjski dolini je obdelal hmelj leta 1880 kmet Frac Slimšek v Zgornjih Grušovljah in zdravnik Franc Skubic v Velenju v Saleški dolini, kjer je hmelj kar dobro obrodil... Janez Hausenbihler ni bil Salmovega kova in mu je šlo za tem, da pospeši hmeljarstvo v vsej Savinjski dolini. V ta namen je spisal brošuro z naslovom »Navod v hmeljariji«, tiskano v Ljubljani leta 1882. Poleg popisa o sajenju hmelja vsebuje ta poučna razprava tudi slike, ki kažejo kako mora biti urejeno hmeljišče. S tem je postal Hausenbihler pospešitelj hmeljarstva in mu gre zato po pravici naslov »Oče savinjskega hmeljarstva«. Preminil je leta 1896. Ob obletnici njegovega rojstva leta 1938 so počastili hmeljarji tudi njegov spomin ter mu odkrili na njegovem domu v Žalcu št. 2 spominsko ploščo z reliefom — delo prof. Salezina, ki pa je morala že v prvih dneh nemške okupacije izginiti ter je po osvoboditvi dobila zopet svoje častno mesto na pročelju stano-vanjske hiše.

valji na Pagu; bivanje v privatnih sobah, prehrana v hotelski restavraciji, cene pred sezono 755, v sezoni pa 875 din. V ceni je vkalkuliran prevoz z avtobusi iz Celja do Novalje.

— 10-dnevno letovanje na Rabu, privatne sobe, hrana v hotelski restavraciji po ceni od 700 do 820

din. V ceni je vkalkuliran prevoz iz Celja na Rab in nazaj.

Za vse podrobnosti naj se zainteresirani obračajo neposredno na Izletnikove poslovalnice. Podroben prospekt pa je poslan tudi vsem sindikalnim podružnicam Kombinata.

F. Ivančič

Kmalu bo čas letovanj. Na posnetku so naši delavci na toplem soncu v Crikvenici

Manko Golar:

Tovarišu Titu za 80-letnico

Sirna, širna je poljana
s cvetjem mladim posejana.
Tihe rože, mlado cvetje
v sonce zre in mladoletje.
A še več želja za Tita,
več kot zvezd se v noči svita,
več kot sončnih žarkov sine
zjutraj z radostne sinjine,
več kot trav je, ki iskrijo
se, ko zarje zagorijo,
več kot vod je lesketanja
in potokov je šumljanja.
Več in več želja gorečih,
več pozdravov je plamtečih
v naših srcih mladih skrito:
živi nam, tovariš Tito,
živi nam še dolga leta
s srci našimi objeta —
živi naši sreči mladi,
ki žari kot cvet spomladi.

Kam na ugodnejše letovanje

Številni delavci so bili zaporedoma že velikokrat na letovanju v Crikvenici in Biogradu in bi želeli menjati kraj letovanja na morju. Da ne bi imeli preveč skrbi in iskanja zvez, kam in po kakšni ceni, sporočamo, da je IZLETNIK — podjetje za promet, gostinstvo in turizem pripravil dokaj ugoden paket možnosti od diha v raznih krajih na Jadranu in to:

— 10-dnevno letovanje v objektih B kategorije na splitskem področju v Podgori, Kaštel Starem, Solarisu, Bolu, Supetru, Starem gradu in Jelsi. Za to relacijo so organizirani avtobusni prevozi iz Celja do letališča v Zagrebu, od Zagreba do Splita avionski prevoz, od tam do kraja letovanja pa zopet z avtobusi.

Cene vključno s prevozom so v predsezoni in sezoni od 835 do 1.500 din za 10 dni vključno z vsemi prevozi v obe smeri.

— 8-dnevno letovanje na dubrovniškem področju (B kategorija), Dubrovnik, Korčula, Prižba in Vela Luka, prav tako z organiziranimi in vkalkuliranimi prevozi po ceni od 600 do 1.200 din.

Za 10-dnevno letovanje na tem področju pa so cene od 900 do 1.900 din.

— 10-dnevno letovanje v Poreču z vkalkuliranim avtobusnim prevozom iz Celja do Poreča in nazaj. Cene pred sezono in v sezoni so od 630 do 730 din po osebi. Prehrana je organizirana v hotelski restavraciji, prenočišča pa v privatnih sobah.

— 10-dnevno letovanje v No-

ČETRTE V ŠAHU

V soboto, 15. aprila je bilo v dvorani SIP Šempeter občinsko sindikalno prvenstvo v šahovskem brzoturnirju. Tekmovanja se je udeležilo 64 šahistov, ki so predstavljali 16 ekip.

Iz naše organizacije sta se tekmovanja udeležili dve štiričlanski ekipi. Igrali smo 10 kol. Po izbirnem tekmovanju se je v finale uvrstilo osem ekip in med njimi tudi naša prva ekipa. Tekmovanje je bilo zelo razburljivo in zanimivo. Ob 21. uri je bil končen vrstni red naslednji: SIP Šempeter, KIL Liboje, Obrtnik Prebold, Kombinat Hmežad, TT Prebold, TN Polzela, SIP II. Šempeter in Juteks Zalec.

Z ozirom na to, da na takem tekmovanju sodelujemo šele drugo leto in da smo bili lansko leto v skupni uvrstitvi šesti, lahko vzamemo letošnjo uvrstitev na četrto mesto za napredek, s katerim pa še nismo in tudi ne smemo biti zadovoljni.

Apeliram na vse, ki vam je šah hobi, da se v čim večjem številu udeležite šahovskega tekmovanja v naši organizaciji, ki ga bomo organizirali v prihodnjih mesecih. Sindikati DE bodo o tem pravočasno obveščeni. Na ta način bo možno še realneje izbirati člane ekip za tekmovanja izven naše delovne organizacije.

Tako masovnega šahovskega tekmovanja v žalski občini še ni bilo, za kar velja vse priznanje organizatorju, ki je svojo nalogo organizacijsko zelo dobro izpeljal.

S. Vošnjak

Drago Kumer

Bitka za »stolčkovo polje«

Ves nasršen, je vodilni uslužbenec Zgaga sklical nekaj odgovornih faktorjev.

— Tovariši gospodje, sem mar jaz sam podjetje? Dve uri me je gnjavil nek član posebne komisije, ki je baje podrejena direktno republiški komisiji. Veste, kaj mi je očital?

— Kaj? so široko odprli usta vsi navzoči činitelji.

— Dejal je, da je ta posebej pooblaščen komisija obravnavala tudi naše primere, naše razmere, naša dejanja!

— Naše primere, naše razmere, naša dejanja? so hkrati vprašali podrejeni.

— Baje bogatimo na tuj račun, razpon da ni pravilen!

— Najnižja plača je sedaj okoli sedemsto din, vaša, najvišja okoli osem tisoč. To je za današnje razmere tudi opravičljivo. Neka razlika pa mora biti! so približi podrejeni organi, ki so zapovrstjo opravili tečaj o samoupravnih odnosih.

— To je samo ena proti deset! šiviste »vodilni« Zgaga z dolгим kazalcem. Tovariši gospodje, poznam podjetje, kjer je razpon ena proti petnajsti!

— Ooo! so zaokrožili podrejeni dokaj suha usta.

— Tovariš Pokolenčnik, ti si predsednik DS! poudari gospod tovariš Zgaga. Kako pa je z reprezentančnim fondom?

— Oh, skromna zadeva. Pet ali šest starih milijončkov... Pa kako sem jih čuval! Pet inšpekcijskih komisij ni odkrilo »skromnega zaklada« — pove podrejeni.

— Gospodje tovariši, današnje žgečkanje me je stalo toliko živčnega napora, da se moram sprostiti. Greste zraven? vpraša gospod Zgaga.

— Kam? so vprašali enoglasno. — Na Trojane! Na pohane piščance in cvček!

— Gremo! so privolili. In so šli: »vodilni«, predsed-

nik DS, predsednik UO, sekretar za kadrovska vprašanja, tehnični obratovodja in še trije, ki imajo v »VRHU« privilegirane šanse.

Tri dolge limuzine so zdrvele po zgubnem asfaltu. Jezus je padel trikrat pod križem! je dal nekdo malce osmojeno pripombo. Naša prva postaja: TROJANE!

Pili so, jedli in spet pili. Cviček je kmalu zamenjal silvanec. Ta je pogljal kri. Prvi se je oglašil predsednik DS.

— Tovariši, gospodje, dragi moji fantje, kako pa bomo nočnejše izdatke knjižili? Kaj, ko bi dali kar iz našega? je predlagal.

— Iz svojega žepa? Nikoli! je ostro protestiral obratovodja.

— Pri tej pičli plači? je zarentačil gospod kolega — tovariš Zgaga.

— Kolektivu bo treba pa le prikazati! reče predsednik DS.

— Mevže mevžaste! protestira eden iz »vrha«. Ste vi, pardon, si ti sploh kakšen predstavnik? Posrana čreva!

— Mar nas bo zdaj raja komandirala! udari po mizi drugi od vrha. Če ste take mučke, pa se poberite domov!

— Kdo naj se pobere? vpraša predsednik DS.

— Ti nam boš ukazoval! skoči na noge predsednik UO.

— Naaa! iztegne roko tovariš, gospod kolega Zgaga in prismoji zaušnico predsedniku DS.

— Naaa! udari predsednik DS; in se je kar zablskalo.

— Naaa! mu pomaga predsednik UO, ki pa ne ve, je mahnil pravega ali krivega; zaušnica je prišla kakor strela z jasnega.

— Na, na, na! zamahne nekdo kar trikrat, ki pa ga izdatek le peče.

— Miiiir! Zarolni glavni, gospod tovariš — kolega in oče podjetja Zgaga. Nekdo je rekel, da je Jezus trikrat padel pod kri-

žem! Gospodje, kdo je bil ta korjenjak?

— Jaaaz, ah, ja ja, oprostite, malo se mi zatika! se opraviči obratovodja pogona, ki upa na posebno nagrado.

Pesti se umirijo, nadaljujejo z besedno borbo, jedo, pijejo. Vino teče v grla, po svežih prtihih, na tla. Popijejo še »šlaftrunk« in šoferju dajo povelje: »Naravnost v Velenje!«

Limuzine drse po zgubnem asfaltu. Silvanec jih ponovno združi in čeprav je petje v tako pozni uri prepovedano, ljudje iz vrha podjetja složno dvignejo glas: Mi se imamo radi, radi, radi.

Spet pade povelje, pravzaprav

je zdaj več »komandirjev«, vendar je njihov cilj samo eden: BELO MESTO CELJE!

Nihče ne ve, kako se je pravzaprav seja združenih samoupravnih organov končala. Razvedelo se je samo to, da so vodilni dajali iz svojega, seja pa je bila zaradi izredne aktualnosti nad vse koristna, za delovni kolektiv tako rekoč zgodovinskega pomena. Sicer so telefoni naslednjega dne kar naprej klicali, zvonili, vendar so prijazne in še bolj koristne tajnice ljubko in odgovorno zagotavljale:

— Prosim, kličite jutri. Tovarš... kolega... gospod je na seji, kjer razpravljajo o eni sami točki: LIKVIDNOST PODJETJA!

Pogled v lepo spomladansko jutro iz hleva v Radljah

LJUDSKE NAPOVEDI

Majnik moker, rožnik mlačen; kmet bo žejen, tudi lačen.

Če se Urbanu sonca zahoče, bo tudi poletje suho in vroče.

PREGOVORI

Plačo je treba takrat razdeliti, ko je še cela, prepozno je potem, ko je že srfela.

Če v hiši ni časa za lepe besede, beži mož od postelje in sklede

Vsi za enega, eden za sebe!

OGLAS

Kupim 12—16 m² dobro ohra- njeno sušilnico hmelja.

Ivan Lukman
Tabor 22.

NAŠLA VELIKEGA GOBANA

Bohte Milka z Mirošana je sredi aprila našla v gozdu tri velike in čvrste ajdovke. Najtežja je tehtala nad 60 dkg. Nevsakdanje za ta spomladanski čas.

KOZE V TRNAVI

Pri cepljenju proti kozam so pomagale, vpisovati ljudi po dolini uslužbenke Skupščine občine Zalec. V Trnavi je bila v pomoč tovarišica iz davčne uprave. Nek starejši kmet jo je spoznal in hudomušno prišepnil sosedu: »Poglej so že začeli z davkom po dohodku. Še koze bodo popisali.«

Franc Turk
Trnava

MAJSKA NAGRADNA KRIZANKA

Rešitve pošljite v uredništvo do 20. maja.

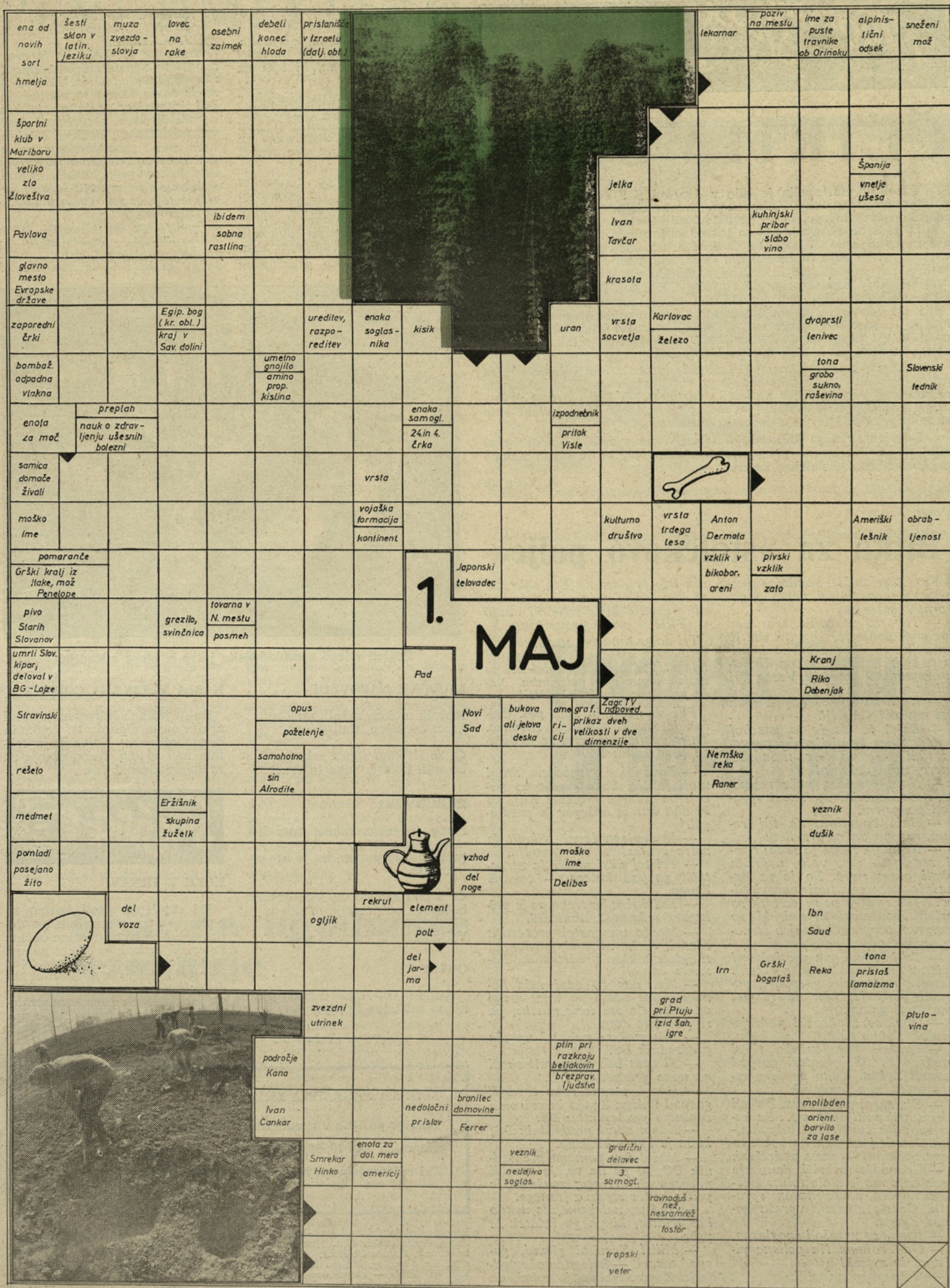
Nagrade: 100, 70, 50, 30 in 20 din.

Pri reševanju vam želi obilo uspeha in zabave

uredništvo

Hmeljar izdaja delavski svet Kombinata »Hmežade« — Zalec, ureja uredniški odbor: Anton GUBENSEK, dipl. kmet. inž. — predsednik in člani: Stane MAROVIČ, dipl. kmet. inž., Bogdan PUGELJ, dipl. kmet. inž., Jože ROJNIK, kooperant, Rajko ZOHRAR, dipl. živ. tehnolog, Miljeva KAC, dipl. kmet. inž. — urednica strokovne priloge, inž. Vili VYBIHAL — glavni urednik — Uredništvo je na Kombinatu »Hmežade« Zalec, Ulica žalskega tabora 1 — Glasilo izhaja enkrat mesečno v 5.000 izvodih. — Letna naročnina 12 dinarjev. — Tisk in kličjeji AERO, kemična in grafična industrija Celje.

Marta DOLINAR, dipl. biolog

Nekaj podatkov o peronospori in pepelasti plesni na hmeljnih sortah

Najdalj znana glivična bolezen, ki se pojavlja pri nas na hmelju je **peronospora** (*Pseudoperonospora humuli*). Prvič se je pojavila v Savinjski dolini leta 1929. V nekaj letih je uničila občutljivo, pri nas razširjeno sorto, württenberžan. Zamenjali so jo z iz Anglije prineseno današnjo, ki se je dobro prilagodila našim pogojem in dobila ime savinjski golding. Savinjski golding je veljal za proti peronospori odporno sorto. Za ohranitev zdravega pridelka je zadostovalo dvoje škropljenj v cvet. Danes se je zaradi intenzivnejše proizvodnje njegova odpornost proti peronospori zmanjšala. Spomladi se v večjem obsegu pojavljajo od peronospore oboleni poganjki — kuštravci, proti katerim je potrebno škropiti najmanj dvakrat. Škropimo še v panoge in dvakrat v cvet. Kljub petkratnemu škropljenju velja savinjski golding kot razmeroma odporen proti peronospori.

Med boleznimi, ki se pojavljajo občasno na hmelju, so pa gospodarsko pomembne, prishavamo **pepelasto plesen**, ki jo povzroča glivica *Sphaerotheca humuli*. V savinjskih hmeljiščih jo do sedaj še nismo poznali. Našli smo jo včasih na divjem hmelju, v institutskem sortimentu ter zelo redko na posameznih storžkih savinjskega goldinga. Škode na savinjskem goldingu ni naredila. V letu 1971 in dve leti prej se je pojavila v večjem obsegu na novih sortah, zato menimo, da ne bi bilo odveč, če ji posvetimo nekoliko več pozornosti.

Glivica *Sphaerotheca humuli* spada med zaprtotrošnice (*Ascomycetes*) v družino pepelastih plesni (*Erysiphaceae*). Iz te družine poznamo več parazitskih glivic, ki žive na gojenih rastlinah (jablane, vrtnice, kumare in drugo). Enako kot hmeljna peronospora je tudi pepelasta plesen obligaten parazit. Za razliko od nje, živi na površini listov in drugih zelenih organov, v epidermis pa pošilja haustorije, s katerimi črpa hrano. Globlje v tkivo ne prodira, v čemer se razlikuje od peronospore.

Prvi simptomi bolezni se lahko pojavijo na mladih listih že konec maja ali v začetku junija. Najprej se pojavijo na listih pege, nekoliko svetlejša barva in nagubane (blister). Dan ali dva kasneje pa se na teh pegah pojavi bela prevleka. List izgleda, kot bi bil posut z moko. Ta prevleka je podgobje (micelij) s poletnimi trosi (konidiji). Trosi so številni in v ugodnih pogojih se bolezen hitro širi.

Hmeljeva pepelasta plesen se razvije na mladih rastlinskih organih. Najbolj ogrožena cvetje in še nerazvite storžke. Okuženi cvetovi propadejo, storžki pa se deformirajo, ali pa razvijejo v temno trdo maso, ki je v pivovarništvu nerabna. Bela mokasta prevleka na listih postane rožnata in kasneje temna. Razvijejo se periteciji oziroma kleistoteciji (spolna faza) s katerimi glivica prezimi. V zimskih trosih se tvori mišiček (ascus) s osmimi askosporami. Spomladi v ugodnih pogojih se askus odpre, iz njega se sprostijo spore, ki povzročijo primarno okužbo.

Značilno za pepelnico je, da se dobro razvija v toplem in suhem vremenu, kar je v

nasprotju z večino drugih glivic. Peronospora potrebuje pri infekciji vodo, medtem ko pri pepelasti plesni voda ni nujna. Pepelnice fruktificirajo že pri 40 odstotni relativni vlagi, medtem ko peronospora najraje pri 95 do 100 odstotni.

Različne sorte so proti pepelasti plesni različno odporne. Nekateri trdijo, da absolutno odpornih sort ni. Znan pa je pri pepelnici pojav, da sorte, ki sicer na to bolezen niso občutljive, obole, če je infekcijski pritisk močan.

Ko vzgajajo nove sorte, je treba upoštevati tudi njihovo občutljivost proti gospodarsko važnim boleznim in škodljivcem. Zelja selekcionarjev je, da vzgojijo sorte, ki bi imele boljše gospodarske lastnosti kot standard — v našem primeru savinjski golding, da bi bile bolj ali vsaj tako odporne proti nevarnim boleznim in škodljivcem. Tega seveda ni mogoče vedno doseči. Zgodi se, da dobre gospodarske lastnosti pretehtajo slabe, to je občutljivost za bolezen ali škodljivce.

V letih 1970 in 1971 smo ugotavljali odpornost proti peronospori pri novih sortah: ahilu, atlasu, aurori in apolonu. Križance smo testirali v laboratoriju, pojav peronospore pa na polju.

Pri testiranju v laboratoriju se poslužujemo metode Coley-Smitha. Od vsakega križanca oziroma sorte vzamemo po 15 listov enake starosti, navadno druge še ne popolnoma razvite in jih okužimo s suspenzijo spor (50.000 na ml). Preko noči pustimo liste v petrijevkah z navlaženim filtrirnim papirjem. Drugo jutro jih osušimo, ter damo vsakega posebej v epruveto v destilirano vodo ter vse skupaj pod polivinil folio. Pogoji za razvoj peronospore so ugodni. Sesti dan po infekciji že peronospora na listih močno fruktificira. Peronospora na listih ocenimo, pri čemer sporangije izperemo z določeno količino vode in preštejemo s pomočjo Thoma komore. Podatki, ki jih dobimo, niso vedno v skladu s poljskim testom, so pa dobro dopolnilo k ostalim podatkom.

Sorte, v katerih smo zasledovali občutljivost proti peronospori na polju, so bile posajene v poljskih in proizvodnih poizkusih in sicer v Radljah, Gotovljah in v Vrbju.

V Radljah so posajene vse sorte in golding, v poljskem poizkusu. Pogoji za razvoj peronospore so v tem hmeljišču ugodni. Poizkus je postavljen po blok metodi v 4 ponavljanih po 10 rastlin. Hmeljišče je staro 4 leta.

V Gotovljah so posajene vse sorte razen goldinga v proizvodnem poizkusu. Pogoji za razvoj peronospore v tem hmeljišču niso ugodni, ustrezajo pa pepelasti plesni.

V Vrbju so posajeni ahil, atlas in golding v proizvodnem poizkusu že sedmo leto.

Aprila ob rezi smo ugotavljali obolenje rastline, v sredini maja in v začetku junija število kuštravcev, v avgustu ob obiranju pa obolenje storžke. Okužbo storžkov smo ocenjevali po Townsend-Heubergerjevi metodi, kjer se ugotavlja odstotek okužene površine storžkov. Rezultati, ki smo jih dobili so podani v tabelah 1 in 2.

Tabela 1 — Radlje

Sorta	Št. prim. in sek. kuštr. X	Odstotek okuž. površine storžka	Testiranja v laborat. (listi)	ocena
ahil	39,5	24,2	370	2—3
atlas	58,2	10,6	240	2
aurora	9,7	1,0	180	2—3
apolon	4,5	0,2	114	0—1
sav. golding	22,2	4,4	160	1

Tabela 2 — Vrbje

Sorta	Št. prim. kuštr. na 500 rastlin	Št. sek. kuštr. na 500 rastlin
ahil	76	110
atlas	25	52
sav. golding	11	15

Iz tabel je razvidno, da so sorte ahil, atlas, apolon, aurora in savinjski golding proti peronospori različno občutljive. Signifikantno občutljivejša od savinjskega goldinga sta ahil in atlas in sicer v poganjke in storžke. Menimo, da je ahil nekoliko občutljivejši od atlasa, čeprav je imel atlas v Radljah večje število kuštravcev. Ob ocenitvi je bil bujnejši in je imel večje število poganjkov. Zaradi bujnosti so bili mikroklimatski pogoji za peronosporo ugodnejši, obenem pa je bilo zaradi številnih poganjkov več možnosti za infekcijo. Proti peronospori razmeroma odporna sta aurora in apolon. Njena odpornost prekaša celo savinjski golding. Razlike v občutljivosti korenike niso signifikantne. Z opazovanji nadaljujemo. Pri testiranju v laboratoriju smo dobili podobne rezultate, le da so bili pri sorti aurora listi od peronospore močno poškodovani. Nekroze so bile močnejše kot pri ostalih sortah, vendar peronospora ni močno fruktificirala.

Leto 1971 je bilo izrazito suho in toplo in zaradi tega za razvoj pepelaste plesni ugodno. Pričakovali smo, da se bo pojavila, zato smo skrbno opazovali nove sorte že v juniju. Nekaj dni po drugem škropljenju v cvet (3. avgusta), smo jo našli na storžkih, na sorti ahil, v hmeljišču v Gotovljah; nekaj dni kasneje v Lokah ter 15. avgusta v Radljah. V Lokah so prav tako, kot v Radljah posajene vse sorte in savinjski golding v poljskem poizkusu. Pepelasto plesen smo ocenili tik pred obiranjem, 25. in 26. avgusta z oceno 0—5 (0— brez okužbe, 5— vsi storžki okuženi).

Tabela 3

Sorta	Radlje	Loka	Gotovlje
ahil	1	1—2	2—3
atlas	0—1	1	1
aurora	0	0	0—1
apolon	0	1	1
sav. oglding	0	0	—

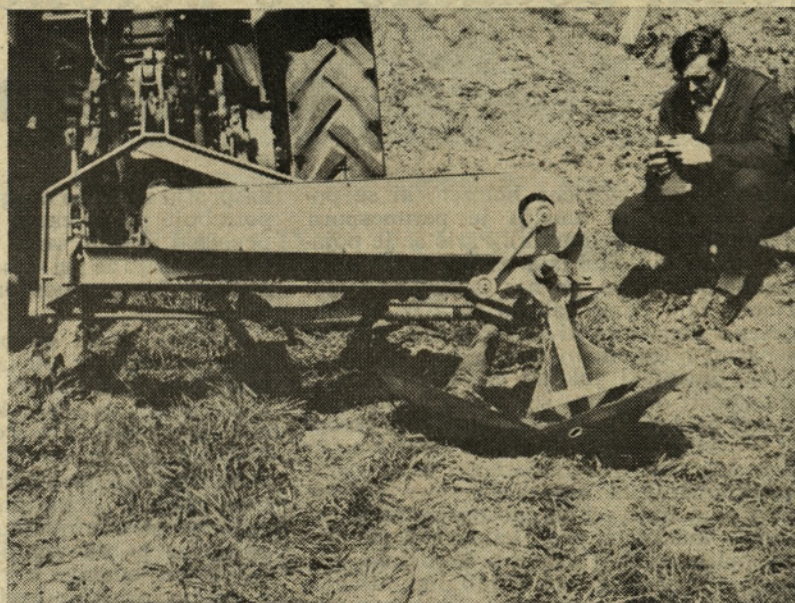
Iz tabele je razvidno, da je sorta ahil proti pepelasti plesni precej občutljiva. Nekoliko manj občutljiv je atlas, če so pogoji za razvoj plesni ugodni, se utegne pojaviti tudi na apolonu. To domnevo nam potrjujejo rezultati, ki smo jih dobili pri ocenjevanju v Lokah in Gotovljah. V Gotovljah smo jo našli

na vseh sortah, v Lokah pa na atlasu, ahilu in apolonu. Pogoji za razvoj plesni so v tem hmeljišču nekoliko manj ugodni kot v Gotovljah.

Morda ne bi bilo odveč, če podamo še nekaj izkušenj o zatiranju pepelaste plesni na hmelju v letu 1971.

V Gotovljah smo hmeljišče, čim se je pojavila plesen, škropili s karatanom in cosanom ter škropljenje ponovili čez osem dni. (Iz literature je znano, da se s škropljenji proti pepelasti plesni začne, ko se pojavijo prve pege, nato pa se škropljenje ponavlja vsakih 6—8 dni). Po prvem škropljenju smo imeli občutek, da smo glivico nekoliko zaustavili v razvoju. Ob ocenjevanju 26. avgusta pa se je izkazalo, da ni bilo razlike med škropljenim delom hmeljišča in kontrolo. Bolezen je močno napredovala. Nekaj rastlin sorte ahil smo pustili neobrane ter 5. sep-

tembra ugotovili, da je bilo 80 % storžkov obolelih. Bolezni verjetno nismo uspeli omejiti zato, ker smo prepozno škropili. Izgleda, da je prišlo do infekcije v času cvetenja, ko še storžki niso bili popolnoma razviti. S škropljenjem nismo uspeli tudi zato, ker nimamo na voljo pripravka, ki bi popolnoma zavaroval rastline pred pepelasto plesnijo. Sistemski sredstva, ki obetajo popolnejše delovanje proti pepelnicam, so šele v razvoju. Posebno pri ahilu bomo morali biti pazljivi, da bomo pravočasno zasledili pepelasto plesen v hmeljišču. Škropilni program sestavimo tako, da bomo sorte, ki so občutljive proti pepelasti plesni, škropili proti peronospori s pripravki, ki hkrati delujejo tudi na pepelasto plesen. Če bodo pogoji za razvoj plesni ugodni, bomo škropljenju v cvet dodali sredstva proti njej, četudi se ta še ne bo pojavila.

Za hmeljski nož se je danes odločilo že več kooperantov

VERONEK Milan, kmet. inž.

DOSAJEVANJE HMELJA V PRVOLETNIH IN STAREJŠIH NASADIH HMELJA

Prazna mesta v hmeljnih nasadih zmanjšujejo hektarski pridelek hmelja. Povprečno je odstotek praznih mest pri nas majhen, v nekaterih nasadih pa nepričakovano velik.

rastline skoraj neopazno preminejo, posebno še, če rastejo na manj ugodnem rastišču. Da bi obdržali polno število rastlin in s tem pridelek, je potrebno hmeljišča dosajevati.

bo uspešno. Tu moramo razločevati dosajevanje v prvem letu in dosajevanje v starejših nasadih.

Pridelek v mladih nasadih je zelo odvisen

Sajenje hmelja s sadikami v vrečkah iz plastičnega kartona

S pomočjo vrečk sadimo lahko že odganjajoče sadike

Vzrokov za nastajanje praznih mest je mnogo. Poleg mehaničnih poškodb, ki so najbolj znane in vidne, nastajajo prazna mesta tudi zaradi bolezni in škodljivcev, zaradi katerih

Izkušnje kažejo, da je za uspešno dosajevanje potrebno pripraviti ustrezen sadilni material in dosaditi že zgodaj spomladi. V nasprotnem se dogodi, da dosajene rastline že v istem letu zaradi mehanskih poškodb in sence v nasadu propadejo.

Kako naj se lotimo dosajevanja hmelja, da

od uspeha sajenja novega nasada. Če je veliko praznih mest, je nasad neizenačen in neizenačenosti pozneje z dosajevanjem navadno ni lahko odpraviti. Vestni hmeljarji poskušajo to preprečiti tako, da nov nasad dosajujejo že v letu sajenja. Za ta namen zadrže nekaj sadike in pozneje ko so prazna mesta

vidna jih dosade s pripravljenimi rastlinami. Žal to v neugodnih vremenskih razmerah in če so rastline že precej razvite največkrat ne uspe. Namesto tega priporočamo, da sadike, namenjene za dosajevanje že ob sajenju nasada posadimo v primerne posode, oziroma v vrečke (kontejnerje).

Presajevanje že rastočih rastlin na stalno mesto v posodah (kontejnerjih) so začeli uvajati vrtnarji v Ameriki že okoli leta 1940. Pri nas se uveljavlja zadnja leta. Omogoča presajevanje rastlin tudi v dobi vegetacije. V hmeljarstvu smo ga začeli uporabljati pri vzgoji novih sort, sedaj pa po tem postopku zasajamo nove nasade. Prednost tega načina je, da lahko zasadimo ali dosajamo pozneje, (omogoča torej daljše razdobje za sajenje), da pri tem rastlin v rasti bistveno ne motimo.

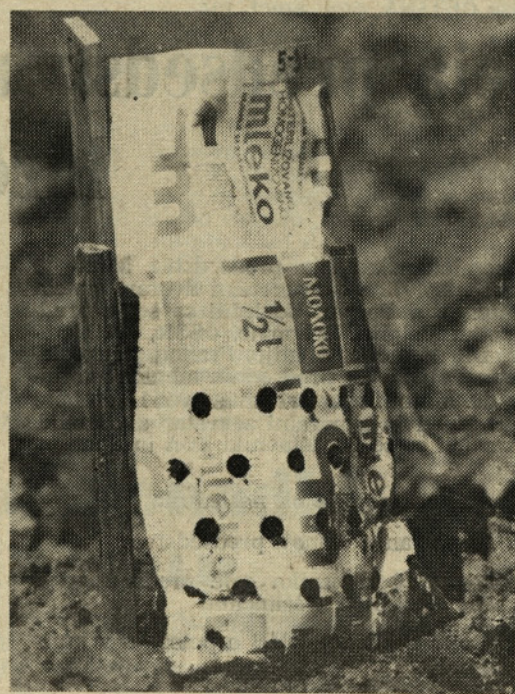
Hmeljne sadike za sajenje z vrečkami pripravimo tako, da sadike posadimo spomladi v vrečke iz plastificiranega kartona, ki jih predhodno napolnimo s kompostom. Zado- voljiva velikost vrečke je širine 20 cm in višine 30 cm, na spodnji polovici morajo biti vrečke perforirane. Premer luknjic naj bo okrog 1 cm, narazen ena od druge pa naj bodo 2 cm. Vrečke s sadikami namenjene za dosajevanje nato postavimo tesno eno ob drugi v približno 1,5 m širokem pasu na senčni prostor. Nato jih prekrijemo s 3 cm

plastjo komposta in po potrebi zalivamo. V maju, ko že lahko ugotovimo prazna mesta, z njimi dosajamo.

Tako dosajamo nove nasade že v prvem letu in se tako izognemo velikemu odstotku praznih mest in poznejši neizenačenosti mlade- ga nasada.

Za uspešno dosajevanje starih nasadov bi morali uporabljati krepke ukoreninjen- ce. Rastline dosajene z ukoreninjenji (obrezani naj ne bodo ostro), močnejše poženejo in zanje ni potrebna posebna nega kot, če dosajamo s sadikami. Strokovna služba priporoča do- sajanje starih nasadov z ukoreninjenji vsako drugo leto, in sicer takrat, ko ne uporabljamo herbicidov za uničevanje plevelov. Do- sajance moramo saditi ca. 5 cm bolj globoko od ostalih štorov, da preprečimo izruvanje štorov pri strojnem odkopavanju ali strojni rezi.

Če na koncu strnemo misli: težimo za tem, da nove nasade dosajamo že v prvem letu oziroma čimprej s pomočjo kontejnerjev ali ukoreninjen- cev, starejše pa izpopolnjujejo z izbranimi ukoreninjenji vsako drugo leto. Le v izjemnih primerih tudi z dolgimi sadi- kami. V vsakem primeru pa naj bo dosaje- vanje praznih mest v hmeljiščih načrtno, torej pripravljeno že leto prej (ukoreninjen- ci!), da bo uspešno.

Vrečka s sadiko mora biti spodaj naluknjana

Janko PETRICEK, dipl. inž. kem.

Kvaliteta hmelja kot rezultat sušenja in skladiščenja

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Glede pivovarniške vrednosti hmeljskih olj si tudi še danes nismo popolnoma na jasnem. Aroma je danes važen kriterij pri organoleptični oceni, kajti aromi pripisujejo skoraj isto važnost kot količini in barvi lupulona ter količini grenkih snovi tj. alfa kislin (humulonov). Mislimo, da se pri orga- noleptičnem ocenjevanju kvalitete hmelja pripisuje aromi prevelika važnost. Zelo dvo- mimo o tem, da je samo na podlagi organo- leptične ocene arome hmelja mogoče tudi napovedati, kakšno aromo bo imelo pivo — precizne analitske metode in občutljive apa- rature v laboratoriju nam dajo sigurnejši odgovor. Tako npr. ugotovimo grenično vrednost hmelja in piva z eksaktno kon- duktometrično in spektrofotometrično me- todo, razne lahke hlapljive snovi v eteričnih oljih pa s pomočjo plinske kromatografije. S pomočjo teh in drugih laboratorijskih me- tod smo tudi ugotovili tiste kemične spojine, ki nastanejo v hmelju zaradi nepravilnega sušenja in neprimerne skladiščenja. Kako in na katere spojine v hmelju vplivajo pre- visoke temperature in različne količine zraka, ki jih dovajamo pri sušenju, je razvidno iz tabele:

Sušen pri °C	Humulon	Gama smole	Mircen	Metilnonilketon	Farnesen	Kariofilen
%	%	%	%	%	%	%
55°	7,46	1,34	4,53	1,40	16,90	61,66
60°	7,04	1,42	—	—	—	—
70°	6,98	1,79	61,71	0	6,29	25,3
80°	6,83	1,83	—	—	—	—

Pri normalni sušilni temperaturi 55° C je znašala količina humulona (alfa kisline) 7,46 %, pri sušilni temperaturi 70° C je količina humulona padla na 6,98 %, to je za 7 %, pri temperaturi sušenja pri 80° C pa se zmanjša humulon od prvotnih 7,46 % na 6,83 %, to je za celih 9 %.

Mircen kot negativna komponenta nara- ste pri 70° C od prvotnih 4,53 % na 61,71 %, se torej poveča za približno 14-krat. Ker pa da mircen najbolj neugodno aromo pivu, je jasna velika škodljivost previsokih sušilnih temperatur. Občutno se zmanjšajo plemenite aromatske komponente kot npr. farnesen od 11,26 na 3,60 %, kariofilen od 16,90 na 6,29 %, humulen pa od 61,66 na 25,34 %.

Če pa primerjamo rezultate organolep- tičnega ocenjevanja hmelja z rezultati, dob- ljenimi na podlagi analize, vidimo, da z vo- njanjem zajamemo le malo komponent. Prav tako ne moremo še z gotovostjo trditi, katere kemične spojine hmelja in slada naj- bolj vplivajo na aromo. Eno pa je jasno, in to so pokazali tudi poskusi v mikro pivov- arni, da se pri premočno sušenem hmelju tvori z naraščajočo temperaturo večja količina oksid. spojin in zlasti mnogo visoko mo- lekularnih spojin — polimerizatorov, ki imajo povsem drugačne lastnosti ter vplivajo ne samo na poslabšanje grenične vrednosti v pivu, ampak tudi na obstojnost pene in rok trajanja. Hmeljsko olje ima samo v manjši meri določen vpliv na aromo pive, nima pa direktnega vpliva na okus. Na aromo vpli- vajo predvsem glavne komponente hmelj- skega olja in to so: mircen, humulen, farne- sen in kariofilen.

Pri dolgotrajnem skladiščenju in skladi- ščenju pod neugodnimi pogoji (previsoka vlaga v prostoru, premalo posušen hmelj, 13—15 % — in več vlage — plesnoba itd.) se količina mircena znatno poveča (odvisno od časa skladiščenja). S takim hmeljem pride tudi več mircena v sladico in ga kljub hlap- ljivosti ostane določena količina v njej tudi še po kuhanju.

Po naših lanskeletnih raziskavah smo pri- šli do zaključka, da obstaja po vsej verjet- nosti neka koleracija med alfa kisline oziro- ma humulonom in aromatskimi sestavinami v hmeljskem olju zlasti mircenu kot nega- tivno, in farnesenom kot pozitivno kompo- nento. Te ugotovitve so važne zlasti v zvezi s študijem skladiščne obstojnosti posamez- nih sort hmelja, kjer pade količina humu- lona za celih 15—28 % in to v 6 mesecih. Prav tako smo ugotovili, da naraste pri nor- malnem skladiščenju količina mircena v dobi 5 mesecev za 5 do 24 %. Med relativno lah- ko hlapljive komponente štejemo mircen in metilnonilketon, medtem ko so farnesen, hu- mulen in isokariofilen težje hlapne snovi. Ugotovljeno je, da dajo težje hlapne snovi pivu prijetnejšo aromo. Prav zaradi tega mo- ramo pri sušenju paziti na to, da z visokimi temperaturami ne zmanjšamo količine teh težje hlapnih sestavin. Te snovi vplivajo na okus in aromo v koncentracijah 1 miligra- ma na 1 liter.

Kako vplivajo sušilne temperature na kvaliteto hmelja in piva pri velikih količinah sušilnega zraka vidimo iz naslednjega:

1. Iz hmelja, ki je sušen pri 55° C dobimo pivo, ki ima čisto in plemenito hmeljsko grenkobo in aromo.

2. Iz hmelja, ki je sušen pri 60° C, dobi- mo pivo manj plemenitega, a bolj trdega okusa.

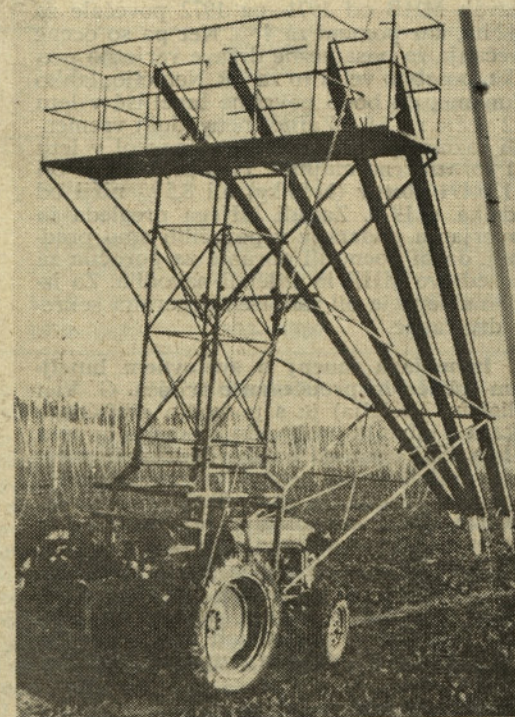
3. Iz hmelja, ki je sušen pri 65—70° C, do- bimo pivo prav tako manj plemenitega, a bolj trdega okusa.

4. Če sušimo pri temperaturah nad 70° C, bo tak hmelj dal pivu (kljub velikim koli- činam zraka) trpek, neprijeten okus, arome pa skoro ni, ker so deloma izhlapele in po- limerizirale plemenite aromatske snovi.

5. Pri sušenju hmelja z majhnimi količi- nami zraka in pri temperaturah 55, 60, 65 in 70° C da hmelj pivo slabše kvalitete in bolj praznega okusa.

Iz navedenih podatkov je razvidno, da ima višina temperature in količina zraka do- minantno vlogo pri sušenju hmelja. Zatorej si zapomnimo, da nikdar ne prekoračimo temperature preko 60° C pri brzinah zraka, ki so dane na podlagi zmogljivosti ventila- torja pri zračnih ogrelih tipa PE-KA-LO.

Pri gravitacijskih sušilnicah je zlasti pri nižjih temperaturah zaradi manjših brzín zraka potrebna večja previdnost. Tempera- ture sušenja pri forsirano visokem nasip- nem sloju nikakor ne smejo prekoračiti 55° C — v skrajnem primeru, pri višini na- sipa 15—18 cm, pa nikakor ne smemo preko- račiti 58—60° C.

Stolp za obešanje vrvi je pripravljen

Seja predsedstva mednarodnega hmeljarskega biroja (MHB) v Parizu

Spomladanska seja predsedstva MHB je bila 11. 3. 1972 v konferenčni dvorani hotela Printemps v Parizu. Udeležili so se je predstavniki: Belgije, Bolgarije, ČSSR, ZR Nemčije, DR Nemčije, Anglije, Francije, Jugoslavije in Poljske ter predsednik tehnične komisije dr. Maton, sekretar znanstvene komisije MHB Hoed in generalni sekretar dr. Pavlič. Opravičili so se predstavniki ZDA in Španije.

Dnevni red seje je bil naslednji:

1. Imenovanje članov predsedstva
2. Potrditev zapisnika seje predsedstva z dne 30. 9. 1971 v Münchnu
3. Poročilo članov MHB o položaju v hmeljarstvu
4. Izmenjava mnenj o svetovnem hmeljskem tržišču in proučevanje tržišča
5. Hmeljarski kongres leta 1972 v Franciji
6. Predlogi za hmeljarsko odlikovanje
7. Eventualna resolucija
8. Razno

Predsednik MHB g. Höfter (ZR Nemčija) je ob 9.30 otvoril sejo. Predlagan dnevni red je bil soglasno sprejet.

1. Imenovanje članov predsedstva. Ker je iz nekaterih držav prisotnih več predstavnikov najprej ugotove kdo je uradni predstavnik, ki ima pravico glasovanja. Za uradne člane predsedstva iz posameznih držav so bili imenovani naslednji predstavniki: **Belgija:** Toop, **Bolgarija:** Mikhailov, **ČSSR:** Paul, **ZR Nemčija:** Höfter, **DR Nemčija:** Borde, **Anglija:** Capt. Holmes, **Francija:** Lux, **Jugoslavija:** Cetina, **Poljska:** Kulig. Predsednik je ugotovil, da je od 11 članov prisotnih 9, kar je več kot dve tretjini zato je predsedstvo sklepno.

2. Potrditev zapisnika s seje z dne 30. 9. 1971. Zapisnik je bil brez pripomb soglasno sprejet.

3. Poročilo članov o položaju v hmeljarstvu. Vsi predstavniki so poročali o površinah hmeljišč in pridelkih v letu 1971, predvidenih površinah v letu 1972 (ocena) ter o proizvodnih in tržnih razmerah v posameznih državah. Iz teh podatkov je sestavljen pregled v tabeli 1. Površine hmeljišč se bodo v državah MHB od 1971. na 1972 povečale za 2.042 ha, kar pomeni za 4 %. Ker pa so ocene povečanja za posamezne države verjetno prevelike, posebno velja to za ZR Nemčijo, lahko računamo, da bodo površine hmeljišč v letu 1972 večje za 5 %. Zaradi neugodnih vremenskih razmer je bila vsebina alfa-smol v letu 1971 sorazmerno majhna. Tudi pridelek je bil za 136.491 stotov (à 50 kg) ali 8,5 % nižji od pridelka v 1970. Zaradi lažjega pregleda in primerjanja podatkov v poročilih smo predlagali, da bi poenotili obrazce za poročila za predsedstvo MHB in izdelali navodila. Za izvedbo sklepa je bil zadolžen generalni sekretar dr. Pavlič.

4. Izmenjava mnenj o svetovnem hmeljskem tržišču in proučevanje tržišča. G. Van Melighem (Belgija) je s pomočjo grafičnega prikaza o gibanju proizvodnje hmelja in piva od leta 1957 opozoril na dve tendenci: povečanje pridelkov na hektar in zmanjševanje odmerkov hmelja za pivo. Slednje je posledica izboljšane tehnologije pri proizvodnji piva in pridelovanja hmeljskih sort z večjim odstotkom alfa-smol. Firma Barth ocenjuje, da je danes na svetu že 28 % hmeljišč posajenih s sortami z večjim odstotkom alfa-smol. Tako, da je po smolah izračunana bilanca med proizvodnjo in potrebami, računa-

joč za hl piva 9,6 g alfa-smol, skoraj izravnan. Po nekih ocenah je bil lanski primanjkljaj hmelja komaj okrog 5 %. Če je ta ocena točna, lahko povečanje pridelkov kaj hitro izravna nesorazmerje med ponudbo in potrebami. Prav zato je prišla do izraza zaskrbljenost zaradi pretiranega povečanja površin.

Posebno zaskrbljenost povzroča uvajanje izo-ekstraktov v proizvodnji piva, kajti ta kemična obdelava hmeljnih ekstraktov lahko znatno zmanjša potrebe hmelja pri varenju piva. Težnja po uporabi izo-ekstraktov je posebno izrazita v Angliji. Po sprejetju Anglije pivo zaščiti z zakonom o prehrabnih artiklih, ki prepoveduje uporabo kemijskih nadomestkov. O problematiki hmeljskega trga bi bilo treba govoriti pravočasno, ne pa šele spomladi, ko so proizvajalci hmelj že posadili oz. že vse pripravili za posaditev. V raz- v EGS obstaja bojazen, da bi ta razvoj sprejele tudi ostale države. Zato bo treba v vsaki državi opozoriti miorodajne kroge, da tudi pravi smo ugotovili, da je na seji predsedstva nemogoče temeljito proučiti hmeljsko tržišče, zato je predsednik Höfter predlagal, da se maja v Wolnzachu (ZR Nemčija) za dva dni sestanejo specialisti s tega področja in prouče predvsem naslednja vprašanja:

- površine hmeljišč v državah MHB in izven
- odmerki hmelja za pivo
- problemi izoekstraktov in drugih pripravkov
- vprašanje vrednostne klavzule v dolgoročnih pogodbah
- informatika in dokumentacija v hmeljarstvu idr.

Delovna skupina bo o svojih zaključkih poročala na seji ekonomske komisije na kongresu v Strasbourg.

5. Kongres MHB 1972 v Strasbourg (Francija). Francoski predstavniki so predložili program kongresa. Kongres bo trajal od 8. do 11. avgusta.

Prvi dan popoldne bo sestanek ekonomske in tehnične komisije v ožjem sestavu. Naslednji dan zasedajo tehnična in ekonomska komisija v širšem sestavu. Popoldne je predviden še ogled hmeljišč. Tretji dan (četrtak) bo zasedanje predsedstva in generalne skupščine. V petek pa je predviden ogled pivovarne Kronenbourg in nekaj drugih zanimivosti. V programu bo lahko prišlo še do manjših sprememb.

Prispevek za vsakega udeleženca — ta prispevek plačajo vsi udeleženci brez izjeme — znaša 350 francoskih frankov. Vabila na kongres pošlje sekretariat v soglasju in dogovorom s francosko delegacijo. Imena udeležencev je treba poslati najkasneje do 15. junija na naslov: ASSOCIATION GÉNÉRALE DES PRODUCTEURS DU HOUBLON DE FRANCE 3, rue de Houblon, 67 STRASBOURG, FRANCE.

6. Podelitev hmeljarskega odlikovanja. Na osnovi predlogov v okviru pravilnika o podeljevanju hmeljarskega odlikovanja je predsedstvo sklenilo podeliti Hmeljarski orden naslednjim zaslužnim hmeljarjem in strokovnjakom: Hmeljarski orden III. stopnje (komandir): Michel Kaufmann (Francija); Hmeljarski orden II. stopnje (oficir): F. Meneret (Francija); Hmeljarski orden I. stopnje (vitez): dr. Zeisig (ZR Nemčija), E. Peter Day, George A. Howard, R. F. Farrar (Anglija), A. Forler (Francija), V. Križnik, I. Mikulić (Jugoslavija), A. Lukomski (Poljska), Don A. F. Rodriguez (Španija), P. F. Westerberg (USA).

7. Eventualna resolucija. Predlog belgijskega predstavnika, da bi zaradi problemov širjenja hmeljišč in vrednostne klavzule v dolgoročnih pogodbah izdalo predsedstvo resolucijo, ni bil sprejet. Predsedstvo izdaja resolucijo le v izredno kritični situaciji, ki je sedaj ni. Vprašanje vrednostne klavzule naj obdela skupina strokovnjakov, ki se bo sestala maja v Wolnzachu.

8. Razno. Tehnični komisiji je bil iz predračuna MHB 1972/73 odobren znesek 700 ZDA dolarjev za financiranje publikacije z referati, ki bodo podani na zasedanju TK na letošnjem kongresu v Strasbourg.

Predlogi za informatiko in dokumentacijo naj se izdelajo v komisijah in potem predložijo predsedstvu.

Predsedstvo je izrazilo željo, da bi člani MHB pošiljali več prispevkov za časopis »Hopfenrundschaу«, ki je istočasno tudi organ naše organizacije.

Generalni sekretar je poročal, da je sodišče v Strasbourg registriralo spremembo statuta MHB.

Na predlog češkega predstavnika, da bi predsedstvo podprlo kandidacijo ing. Hautka (ČSSR) kot predstavnika hmeljske trgovine v HLC (Hops Liaison Committee), je predsedstvo ugotovilo, da za to ni kompetentno.

Predsednik je zaključil sejo ob 12. uri.

Tabela 1

POVRŠINE HMELJIŠČ 1971 IN 1972 TER PRIDELEK HMELJA 1971

Države	Površina hmeljišč		Povečanje ha	Indeks 1972/71	Pridelek stotov à 50 kg 1971
	1971	1972 (ocena)			
Belgija	1.140	1.200	60	105	42.000
Bolgarija	1.200	1.200	—	100	12.000
ČSSR	8.895	9.000	105	101	151.030
ZR Nemčija	15.361	16.000	639	104	481.574
DR Nemčija	2.096	2.100	4	100	44.391
Anglija	7.032	7.032	—	100	229.704
Francija	1.144	1.144	—	100	37.800
Jugoslavija	3.716	4.040	324	109	86.914
Poljska	2.554	2.700	146	106	37.888
Španija	1.412	1.730	318	122	23.066
ZDA	11.695	12.141	446	104	449.946
Skupaj	56.245	58.287	+ 2042	104	1.596.223